

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Redogörelse
för
Högre Elementar-Läroverket i Westerås,
under läsåret 1867—1868
jemte
Inbjudning
till
Års-Examen och Slutöfningarna
den 2:dra och 3:dje Juni 1868.

af
Ludvig Mossberg,
Läroverkets Rektor.

- Innehåll: 1) *Ur Svenska Språkets Ordbildningslära, af*
D. A. Sundén.
2) *Redogörelse för Elementar-läroverken i We-*
sterås, Sala och Arboga samt Stadspe-
dagogierna i Köping, Nora och Linde.
-

WESTERÅS,
hos Tryckeri-aktiebolaget, 1868.

Ur
Svenska Språkets
Ordbildningslära.*)

Kap. I.

Förberedande bestämmingar.

§ 1. **Rot** och **Stam**.

1. Rot kallas det ursprungliga ämne eller, så att säga, frö, hvarur ordet blifvit bildadt. Roten är alltid enstavig, och framträder vid en jämförelse mellan flere beslägtade ord såsom det i dem gemensamma. Så t. ex. återfinna vi roten *bar* (ferre) i orden: *bar* (imperf.), *bar* (i manbar, m. fl.), *bar-m*, *bar-n*, *bår*, *bär*, *bär-a*, *bur-en*, *bor-d*, *bör-d*, *bör-da*, *åt-bör-der*, samt de tyska *ge-bür-en*, *bahr-e*, *ge-ber-de*, *ge-bur-t*, *bur-de*, *ge-bür* m. fl. Rotvokalen *a* har i de fleste ordstammarne förändrats, men konsonanterna *b* och *r* förblifvit oförändrade.

Anm. Rötterna äro aftvä slag: 1) verbal-rötter, ur hvilka de egentliga begreppsorden, verb och nomen, framgått; samt 2) pronominal-rötter, som ligga till grund för bildandet af de s. k. formorden, d. ä. pronomen, ursprungliga adverb, prepositioner och konjunktioner.

2. Stam kallas det, som efter afdrag af böjningsändelser kvarstår af ett ord. Stammar bildas antingen omedelbart ur rötter eller ur redan bildade stammar. De förre, hvilka företrädesvis kallas stammar, sägas vara *af första ordningen* (primära), och de senare, hvilka förutsätta andra stammar, *af andra ordningen* (sekundära). Så t. ex. är *man* (rot: *man*, tänka) en stam af första ordningen, men det deraf bildade *manlig* en stam af andra ordningen.

*) Denna uppsats är egentligen ett utdrag ur den Svenska Språklära, hvilken författaren ämnar att under loppet af denna sommar utgifva.

Anmärkingar.

1. Den primära stammen sammanfaller ofta med roten, t. ex. roten *bar* och imperf.-stammen *bar*.

2. I de indo-europeiska språken äro stammarna i och för sig egentligen icke några ord, utan blifva det först genom tillagda böjningsändelser, men dessa (isynnerhet kasusändelserna) hafva i de nyare språken mycket bortfallit; jfr t. ex. med Ny-Svenskaus *skog* fornspråkets *skog-r*, hvare *r* betecknar nom. sing.

§ 2. Olika arter af ordbildning.

Ordbildningen är dels 1) inre (stark), dels 2) yttre (svag).

1. Den inre ordbildningen utgår från språkets äldsta beståndsdelar, rötterna, ur hvilka stammar bildas förnämligast genom en inre förändring (= vexelljud) af rotens vokal, eller ock genom bibehållande (= ljud) af rotvokalen, utan ändelsetillägg. Så t. ex. bildas ur roten *band* genom vexelljud stammen *bind* i orden *bind* (imperat.), *bindet*, *bindel* m. fl., samt *bund* i *bundo*, *bunden*, *för-bund*, *bundt*; hvaremot roten sjelf är stam i impf. *band* och subst. *band*.

Den sålunda bildade stammen utgör antingen i och för sig ett ord (jfr § 1), t. ex. *vig* (adj.), *våg*, *väg* ur roten *vig* (got. *vig-an*, sätta i rörelse); eller blir han det först genom tillägg af en ändelse, t. ex. stammen *vag* i *vagga*, *vagn*.

Anmärkingar.

1. Om vexelljud (af ljud) se 4:de konjugationen. I Ljudläran är redan anmärkt, att språkets äldsta vokaler äro *a*, *i*, *u* (korta), hvilka således utgöra ursprungliga rotvokaler. Rotvokalen förändras icke blott a) genom ljudvexling, utan ofta ock b) genom ljudförstärkning, d. v. s. förlängning (diftongering).

2. Rotens konsonanter undergå ock stundom någon förändring, isynnerhet derigenom att de öfvergå till andra, med dem beslägtade, jfr t. ex. roten *grab* (got. *grab-an*, gräfvä) med stammarna *graf*, *grop*.

3. Vexelljudsbildning (Afljudsform) kallas den stam, som bildats genom rotvokalens ljudvexling, t. ex. *väg*, *våg* (rot: *vig*); och Ljudbildning den, som bibehållit den ursprungliga rotvokalen, t. ex. *vig*.

2. Den yttre ordbildningen utgår ifrån stammar (stamord), af hvilka nya ord (sekundära stammar) bildas genom tillägg af ändelser. Så t. ex. bildas af stammen *ung* samt ändelserna *-dom* och *-ling* orden *ungdom* och *ungling*. I *ungling* har dessutom stammens vokal *u* öfvergått till *y*, hvilken vokalförändring, det s.

k. öfvergångsljudet (omljudet), i allmänhet tillhör den yttre ordbildningen.

Anm. Om öfvergångsljudet se Ljudläran.

3. Ett annat medel till yttre ordbildning är sammansättning, hvarigenom af tvenne eller flere ord ett nytt ord bildas, t. ex. *ung-karl, sommar-sol-stånd*.

Kap. II.

Inre Ordbildning.

Den inre ordbildningen har försiggått i språkets äldsta tider, och desto svårare måste det vara att få en klar insigt i lagarne för densamma. Inga nya ord kunna nu bildas på detta sätt, ja, bildningar genom ändelse-tillägg äro till och med sällsynta, och nya ord uppstå numera förnämligast genom sammansättning. Att i det nu varande språket uppvisa ordens ursprungliga uppkomst och historiska omgestaltning kan därför ej här ifrågakomma, utan endast att, i de s. k. starka verbens hufvudformer och med dem beslägtade ord, framställa några exempel på stammar af första ordningen.

Anm. Vanligen uppställas de starka verben såsom rötter till nominal-stammarne, men detta torde vara mindre egentligt, då verben sjelfva, ej mindre än nominal-stammarne äro bildade ur rötter och det för öfrigt ej finnes något skäl (inom den indo-europeiska språkstammen) för det antagandet, att verbet skulle hafva framträdt före nomen. Presens-stammens vokal kan ej heller alltid betraktas såsom den urspr. rotvokalen, enär preteritum (impft.) ofta innehåller den ursprungliga roten, hvilket alltid är fallet, då pluralis af impft. har en annan vokal än singularis.

Verbal- och Nominal-stammar.

Bit-a, bet, bit-en; bit, bet-e bet-t.

Bind-a, band, bund-en; bind-el, band, för-bund, bund-t.

Brinn-a, brann, brunn-en; bran-d, brun, brun-st, bryn-ja.

Drag-a, drog, drag-en; drag, dräg-t, drög.

Drick-a, drack, druck-en; drick, drank, dryck.

Far-a, for, far-en; far-t, fär-d, for-a, för (i arbetsför o. s. v.), *för-e.*

Finn-a, fann, funn-en; fin-t, på-fun-d, fyn-d.

Frys-a, frös, frus-en; fro-st.

Gifv-a, gaf, gifv-en; gif-t (i afgift m. fl.), *gif-t, (förgift),gåfv-a.*

Grafv-a (gräfv-a), graf, grafv-en (gräfv-en); graf, grop, grufv-a.

Knip-a, knep, knip-en; knip, knipp-e, knep.

Lid-a, led, lid-en; led (artus), *led* (farled), *led* (stygg, som man lider af).

Ligg-a, låg, —; lag, lag-er, läg-e.

Slut-a, slöt, slut-en; slut, slot-t.

Skjut-a, sköt, skjut-en; skjut-s, skyt-t, skot-t, sköt-e.

Stig-a, steg, stig-en; stig, steg, steg-e.

Stick-a, stack, stuck-en; stick, stack, stock, styck-e.

Sting-a, stang, stung-en; sting, stång, styng.

Vik-a, vek, vik-en; vik, vek, vek-e.

Vräk-a, vrok, vräk-en; vrak, vråk.

Väg-a, vog, väg-en; vagg-a, vag-n, våg, väg, vig, vig-t.

o. s. v.

Kap. III.

Yttre Ordbildning.

(Härledning i inskr. betydelse.)

De härlednings- (aflednings) ändelser, genom hvilkas förening med stammar nya ord (sekundära stammar) bildas, äro mer eller mindre dunkla och ööfversättliga, men medföra alla en egendomlig bestämning af grundbegreppet.

Anm. Med afseende på substantivens och adjektivens bildning, plägar man, då dessa icke äro rena stammar, skilja mellan medelform och grenform.

1. Medelform kallas det ord, som uppstått genom att till en (primär) stam lägga en mindre (tonlös) ändelse, såsom *-e, -a* (eg. böjningsändelser¹⁾) *-el, -en, -er, -d, -t, -s, -st*, hvilken nära ansluter sig till stammen, som ofta först i och med en sådan ändelse blir ett verkligt ord t. ex. *ande, aga, skyffel, ädel, vatten, mogen, seger, tapper, bord, gift, sats, vinst.*

2. Grenform kallas det ord, som bildats genom någon af de öfriga, större afledningsändelserna, och i hvilket stammen är lätt skönjbar samt utgör i och för sig ett ord, t. ex. *lärare, lärarinna, lärling* o. s. v. Se här nedan.

§ 1. Substantivs afledning.

Substantiven äro afleda antingen från substantiv eller adjektiv eller verb**), samt hafva följande afledningsändelser:

*) Ändelserna *-e* och *-a* upptagas därför icke bland substantivens afledningsändelser, så vida icke en afledningskonsonant derjemte uppträder.

**) Någon gång är stamordet af amman ordklass t. ex. *nedan* (mänskifte) af *ned*; *öfverhet* af *öfver* (urspr. komparativformen öfre af stammen *of* i *öfran*).

1) -are (fsv. -ari) bildar maskulina personnamn, förnäm-
ligast af verbal-stammar, t. ex. *arbetare, lärare, målare, sångare*;
men äfven af substantiv-stammar, isynnerhet orters namn, t. ex.
apothekare, parisare, stockholmare.

Somliga på -are benämna äfven saker, t. ex. *källare, hem-
tare* (mat-), *visare* (på ur).

Anm. *Följeslagare* är en missbildning af det gamla *fölghis-
lagi* (stallbroder); i Carl XII:s bibel förekommer ännu den riktiga
formen *följeslage* pl. *följeslagar*. Ur *stafkarl* har uppstått *stackarl*,
stackar (jfr gen. stackars, t. ex. stackars karl), *stackare*. Orden
altare (jemte *altur*) och *ankare* (jemte *ankar*), hvilka hafva utländsk
börd, äro de enda neutrala. Om *bägare* m. fl. se ändelsen -ar.

2) -när (urspr. från Tyskan) bildar likaledes maskulina per-
sonnamn, t. ex. *borgenär, gäldenär, konstnär, tullnär*.

3) -ska, -inna, -essa, -issa bilda feminina personnamn,
t. ex. *generalska, presidentska; furstinna, herdinna; prinsessa,
abbedissa*. Ändelserna -essa och issa äro af främmande ur-
sprung.

Anmärkingar.

1. Feminina på -ska, som bildas af maskulina på -are, för-
ändra ar till er t. ex. *månglerska* (af *månglare*), *sångerska* (af
sångare). Om abstrakta ord på -ska se längre ned.

2. Äfven namn på honor bland djuren bildas någon gång ge-
nom ändelsen -inna, t. ex. *björninna, lejoninna, varginna*. Orikt-
tigt är *åsninna*, då redan *åsna* är feminint.

4) -ing är en rik ändelse, som bildar

a) konkreta maskulina (fsv. -inger, -unger; isl. -ingr,
-ungr), utmärkande både lefvande varelser och liflösa ting, t. ex.
flykting, galning (galn-ing af *galen*), *geting, hedning* (hedn-ing af
gamla adj. *heden*), *inföding, niding, släktning, viking*; *fjerdning, fyr-
hörning, hulling, ketting, köping, messing, penning*.

Hit höra härstammingsord på -ing t. ex. *bokusläning,
nerking, norrländing, utländing, vestmanländing, vesterbottning*
(vesterbottn-ing).

b) abstrakta feminina (fsv. -ing, -ung) mest af verbal-
stammar. De beteckna därför i allmänhet yttringar af en verk-
samhet, t. ex. *aning* (au-ing), *förtäring, förvandling* (förvandl-ing),
mening, näring, segling (segl-ing), *vandring, viking* (sjötåg), *över-
rumpling; jägring, sanning**).

*) Man gifve akt på sådana ord, hvilkas stam slutas på -l eller -n, så att
man icke föreställer sig deras ändelser vara -ling eller -ning, t. ex. *segl-ing*,

Anmärkningar.

1. *Drottning* (af *drotten*, konung, herre, pl. *drottnar*) samt *kärring* (eg. *kärting* af *karl*) äro, ehuru konkreta på -ing, i följd af sitt naturliga kön feminina.

2. Endast i orden *konung*, *honung* (jemte *honing*), *ledning* (jemte *leding*) kvarstår ändelsen -ung (fsv. -unger). Någon gång förekommer ändelsen -inge, -unge, t. ex. *arfvinge*, *höfdinge* (jemte *höfding*), *sköldunge*, *folkunge* m. fl.

5) -ling bildar konkreta maskulina med samma omfattning som -ing, samt medför ofta en deminutiv (förminskande) betydelse, t. ex. *främling*, *gunstling*, *hvitling*, *hämpling* (af *hampa*), *killing* (eg. *kidling*), *kyckling* (af fr. *coq*), *pyssling*, *sjukling*, *ungling*, *veklung*, *ättling*; *bärning*, *dymling*.

6) -ning bildar abstrakta feminina af verbalstammar, då väljudet fordrar -ning i st. f. -ing, såsom vid härledning från verb, i hvilka *d*, *f*, *g*, *m*, eller *t* är stamkarakter, t. ex. *aktning*, *bergning*, *förgiftning*, *pröfning*, *sinning*, *städnung*, *såning*.

Anm. Den abstrakta betydelsen öfvergår stundom till konkret, t. ex. *byggnung* (hus), *klädning*, *rustning*, *skoning* (på kläder), *svepning*, m. fl.

7) -ande, -ende (fsv. -andi) bilda

a) maskulina personnamn, t. ex. *handlande*, *ordförande*, *resande*, *studerande*; *bonde* (eg. *boende*, fsv. *buandi*), *fiende* (got. *fijands*, *hatande*).

b) abstrakta saknamn, t. ex. *anförande*, *betänkande*, *utlåtande*; *afseende*, *beroende*, *förtroende*.

Dylika substantiv äro ursprungligen aktiva particip.

Anm. Abstrakta på -ande, -ende uttrycka likasom abstrakta på -ing, -ning yttringar af en verksamhet: men det är att märka, att af många verbalstammar icke kunna bildas abstrakta substantiv på -ing och -ning, utan endast på -ande och -ende, hvilka ändelser, såsom anfördt är, urspr. tillhöra det aktiva participet.

8) -ad, -nad (fsv. -aþer, -naþer) bilda i allmänhet abstrakta maskulina, t. ex. *fågnad*, (fågn-ad), *hågnad*, *månad*, *trånad*; *lefnad*, *skilnad*, *vörnad*. Någon gång är betydelsen konkret, t. ex. *byggnad* (hus), *fånad*.

vesterbottn-ing. Likaledes bör man taga sig till vara för det ganska vanliga missbruket att gifva härstammingsord på -ing ändelsen -ning; man skrifvê *utländing*, ej: *utländning*. Icke heller bör man låta *d* assimilera sig med *z*, t. ex. *utlänning*, lika litet som man skrifer *lannet* i st. f. *landet*. Jfr Rydqvist, *Häst. Spr.*, sid. 19.

Anmärkingar.

1. Af fornspråkets neutrala ord på -ad är endast *härud* öf-rigt. I *hundra* (fsv. *hundrad*) är *d* bortfallet; men formen *hundrade* förekommer såsom substantiv i sammansättningen *århundrade*. *Häfrud* är ensamt om ändelsen -ud.

2. Man märke öfverensstämmelsen mellan substantivets afledning -ad och passiva participets på samma ändelse.

9) -an, -on, -en, -n bilda såväl konkreta som abstrakta substantiv, t. ex. *hemman, lakan, nystan, början, nitälskan, verkan; helgon, hjörtron, morgon, afton; botten, socken, vatten, borgen, lofven, lösen; barn, gagn, hamm, hägn, sömn, värn* (st. var; jfr örngåtsvar).

Anm. Abstrakta på -an bildas ofta af verbalstammar och beteckna yttringar af en verksamhet, t. ex. *begäran, fraktan, längtan, täflan*.

10) -ar förekommer endast i de maskulina: *koppar, peppar, sommar*; och de neutrala: *pansar, ämbar* samt *altar* och *ankar*, då dessa former nytjas i st. f. *altare* och *ankare*.

Anm. Fornspråkets ändelse -ar har öfvergått till -are i *bägare* (fsv. *bikar*), *hammare* (fsv. *hamar*), *kannare* (fsv. *kamar*), *nafvare* (fsv. *nawar*), hvilka dock bibehålla den gamla pluralisformen jemte den nya, t. ex. pl. *bägrar* och *bägare* o. s. v. Äfven den gamla sing. förekommer stundom, t. ex. *Thor kommer med sin hammar* (Tegnér); jfr. *Östhammar, Stenhammar* m, fl.

11) -el (fsv. -l, -il, -ul) bildar konkreta ord, t. ex. *axel* (skuldra, fsv. *axl*), *axel* (på åkdon m. m., fsv. *axul*), *fogel* (fsv. *fughul*, isl. *fugl*), *gafvel* (fsv. *gafl*), *himmel* (fsv. *himil*), *kittel* (fsv. *kætil*), *kjortel* (fsv. *küurtil*), *mantel* (fsv. *mantul*), *nagel* (fsv. *naghel*), *nyckel* (fsv. *nykil*), *sadel* (fsv. *sadul*); samt de neutrala: *hagel, kummel, medel, segel, tegel* m. fl.

Anm. Flere på -el äro af främmande ursprung, t. ex. *bibel, cirkel, fistel, rensel, sabel* m. fl. Den forna ändelsen -il kvarstår i *fjüril, käril* (jemte *kärt*), *rännil, äril*, och ändelsen -ul endast i *djefvul*.

12) -else (fsv. -ilsi), -sel (fsv. -sl) bilda a) mest abstrakta substantiv, t. ex. *födelse, kallelse, rättelse, villfarelse; blygsel, hör-sel, vigsel, yr-sel*; men b) äfven några konkreta, t. ex. *bakelse, fän-gelse, hackelse, stärkelse; betsel, fängsel, gödsel, stängsel*.

Anm. Genom tillägg af -e och -a uppkomma af -sel ändelserna -sle och -sla i orden: *bränsle, gömste, skrymste (-a); hänsla* (jemte *känsel*), *körsla* (jemte *kör-sel*).

18) -er (fsv. -er, -ur) bildar såväl konkreta som abstrakta ord, t. ex. *finger, fjetter*, (fsv. *fiatur*), *heder, hunger, junker, lagger, seger, sväger, timmer, tjäder* (fsv. *thiæder* l. *thiædur*), *åder, åker* (fsv. *aker*).

Anmärkingar.

1. Flere på -er hafva utländsk börd, t. ex. *ceder, feber, fiber, neger, theater* m. fl. Endast i *vådur* återfinnes den gamla ändelsen -ur.

2. I orden *fnasker, lufver, njugger, slusker, spjufver, stryker, tjustryker, vasker; visper* och dylika är -er blott den gamla nominativändelsen, hvilken därför bortfaller i plur., t. ex. *fnaskar, lufvar* o. s. v.

14) -eri (tyskt -erei) bildar af verbalstammar neutrala ord, dels a) konkreta, hvilka utmärka stället, hvarest något sker, t. ex. *bageri* (danism för *bakeri*), *bryggeri, skafferi, tryckeri*; dels b) abstrakta, t. ex. *gnideri, prejeri, raseri, snatteri, svärmeri*.

Anm. Någon gång är stammen ett substantiv, t. ex. *fögderi* (af fogde), *stuteri* (af stut).

15) -ja, -ka, -ma, -ska bilda feminina substantiv, vanligen med abstrakt betydelse, t. ex. *brynja* (brun), *lätja* (lat), *sämja* (st. sam; jfr *sams, samt*); *svalka, halka; fetma, sötma; ilska* (jfr *illa*), *ondska, vätska* (vät).

16) -d, -t, framträda såsom afledningsändelser tydligast i abstrakta feminina t. ex. *bredl* (bred), *dygd* (dug-a), *färd* (far-a) *höjd* (eg. högd, af hög), *längd* (lång), *tyngd* (tung), *vidd* (vid); *drift* (drif-va) *drägt* (drag-a), *gift* i *afgift, utgift* m. fl. (gif-va), *tägt* i *arftägt, intägt* m. fl. (tag-a), *vakt* (vak-a). De bilda imedlertid äfven konkreta ord, t. ex. *bord, gård, bundt, gift* (förgift) m. fl.

Anm. Man märke öfverensstämmelsen mellan denna afledning och passiva participets bildning på -d eller -t.

17) -s (m. och n.), -se (m.), -sa (f.) t. ex. *gods, hals, sats, spets; gosse* (isl. *gars*; jfr fr. *garçon*), *gumse, oxe* (= ok-se af ok); *helsa* (hel), *hylsa* (fsv. *hul*, hål), *kylsa* (jfr kulle).

18) -st, -est bilda mest feminina ord med abstrakt betydelse, t. ex. *fångst, gunst* (jfr gynna) *konst* (kuuna), *komst* i *ankomst, utkomst* m. fl., *näpst, räfst, vinst, ynnest* (jfr unna), *ångest*. Maskulina äro *bläst, jäst* (isl. *jastr*), *törst* (torr), *tingest*.

19) -ster (isl. -str) bildar konkreta neutrala ord, t. ex. *blomster, bolster* (äfven mask., af fsv. *bul, bol*, stam, bål), *halster, hölster* (jfr hölja), *ljuster, qualster*.

20) -dom (fsv. *domber*, *domer*, sak, tillstånd, dom; isl. *domr*, ty. *-thum*) bildar abstrakta maskulina, t. ex. *barndom*, *fattigdom*, *känneedom*, *mandom*, *träldom*, *ungdom*, *ålderdom*. Konkret betydelse har *helgedom*.

Anm. Denna ordbildning är egentligen en sammansättning, men kan nu mera lämpligen betraktas såsom afledning, då subst. *dom* i Ny-Svenskan ej har samma vidsträckta betydelse som i forn-språket. Det gamla, endast i sammansättning syuliga dömi återfinna vi i *biskopsdöme*, *furstendöme*, *herradöme* m. fl.

21) -het (från det tyska -heit) bildar abstrakta feminina af adjektiv-stammar t. ex. *frihet*, *godhet*, *ringhet*, *storhet*, *sturskhet*, *tacksamhet*, *vänlighet*, *älskvärdhet*.

Anm. Någon gång är betydelsen kollektiv, t. ex. *kristenhet*, *menighet*.

22) -lek (fsv. -leker, isl. -leikr^o) bildar abstrakta maskulina, t. ex. *kärlek*, *storlek*, *smälek*, *tjocklek*, *väderlek*.

Anm. Sådana ord som *barnlek*, *fislek*, *fogellek* äro naturligtvis sammansättningar af subst. *lek*.

23) -skap (fsv. -skaper, isl. -skapr af *skapa* likasom det tyska -schaft af *schaffen*) bildar maskulina och neutrala ord, t. ex. *boskap*, *dårskap*, *egenskap*, *fiendskap*, *fångenskap*, *kunskap*, *räkenskap*, *slägtskap*, *sällskap*, *vetenskap*; *adelskap*, *budskap*, *granskap*, *herrska*p, *manskap*, *svägerskap*, och alla, som bildats af ord på -are, förändradt till *er*, såsom *borgerskap*, *förmynderskap*, *ridderskap* m. fl.

Anm. Ord på -skap, förnämligast de neutrala, hafva ofta en kollektiv betydelse, t. ex. *presterskap*, *ridderskap* o. s. v.

§ 2. Adjektivs afledning.

1. Adjektiven äro afleda från substantiv, adjektiv, verb eller adverb, och hafva följande afledningsändelser:

1) -ig (fsv. -ugher, isl. -ugr, -igr) utmärker egande, besittning af stambegreppet, såsom en vidlådande egenskap, t. ex. *blodig*, *dygdig*, *enig*, *färdig*, *girig*, *kunnig*, *lindrig*, *mächtig*, *nådig*, *närig*, *nödig*, *öfrig*, *redig*, *sedig*, *stortalig*, *väldig*, *allsväldig*.

Anmärkingar.

1. I orden *afvog* (t. ex. bära *afvog* sköld; äfven *afvig*), *billog*, *idog* hafva vi de enda lemmingarna af den gamla ändelsen -ugher (-ogher). Skämtvis förekommer stundom *gissug*.

^o) Jfr adj. lik samt tht. *lih*, gestalt, hvaraf *gelich*, *gleich*, d. ä. samma gestalt hafvande.

2. Någon gång förenas med ändelsen -ig en afledningskonsonant, *r, s, t*. t. ex. *slipprig* (slippa), *hetsig* (het; jfr *hetsa*); *glädlig* (glad).

3. Bildningen -aktig (fsv. -agtogher, -aktigher, men mycket sällsynt), hvilken säkert är utifrån, betecknar höjelse för eller delaktighet i något, t. ex. *läraaktig, regnaktig, storfaktig, saltaktig*.

4. Af det tyska *mass* hafva vi *mässig* i t. ex. *begreppsmässig, regelmässig* m. fl. Detta ord kunde gerna i alla sammansättningar utbytas mot det svenska *mätig* (af *mätt*), så att man t. ex. skrefve *regelbundet*, lika väl som *likmätig, laglikmätig* o. s. v.

5. Stundom verkar i uti -ig öfvergångsljud, stundom icke, t. ex. *väldig* (våld), *allsväldig*. Detsamma är ock förhållandet med andra afledningsändelser, såväl substantivens som adjektivens.

2) -lig (fsv. -liker, isl. -legr, ty. -lich; jfr adj. *lik*) betecknar ursprungligen en med stambegreppet lika eller öfverensstämmande beskaffenhet, t. ex. *manlig* (lik eller passande en man), *begärlig* (sådan, som begäres, eftersträfvad), *böjlig, förfärlig, görlig, höflig, möjlig*, (fsv. *möghliker*, isl. *mögulegr*), *nordlig, sydlig, sjuklig, uppenbarlig, vektig*, samt *borgertlig* (af borgare), *ridderlig* m. fl., i hvilka stamordets -are öfvergått till -er.

Anmärkingar.

1. I nya språket skiljes mellan -lik och -lig, af hvilka det förre brukas för den rena bemärkelsen: likhet, t. ex. *gudalig* (gudomlig), men *gullig* (gudaktig).

2. I *brottslig* (fsv. *brutliker*), *konungslig* (jemt *kunglig*), *kroppslig, köttslig, verldslig* m. fl. har *s* insmugit sig mellan stammen och ändelsen. Är stamkaraktären *d* inskjutes ock stundom ett *t* t. ex. *fiendtlig, landllig*. I *skälig* (fsv. *skælliker*, dan. *skjællig*) och *oskälig* (t. ex. oskäligt djur, ej: osjälig) är ett *l* bortfallet. Om *hertlig* (*härtlig*) se Rydqvist, Sv. Spr. L. II, 394.

3) -sk, -isk (fsv. -sker, -isker; isl. -skr, -iskr; ty. -isch) uttrycker stamordets begrepp såsom en härstammad, inre egenskap, t. ex. *besk* (eg. *betsk*, jfr *bita*), *dolsk* (dölja), *glömsk, hemska, himmelsk, hätska, inbilsk, lömsk; djurisk, höfvisk, krigisk, mordisk, upprorisk*.

Hit höra *inländsk, utländsk* och flere dylika, utmärkande land, landskap m. m., t. ex. *dansk, svensk, skånsk, engelsk, grekisk, holländsk, österländsk* m. fl.

Ann. Af främmande ord, isynnerhet feminina på -ik, äro många adjektiv på -isk bildade, t. ex. *fysisk, historisk, kritisk, poetisk, lyrisk, episk, dramatisk* m. fl.

4) -bar (isl. -berr, ty. -bar; jfr *bära*) uttrycker öfverfluvud ett härande (i sig, eller frambringande ur sig), och i vidsträcktare betydelse duglighet, möjlighet, t. ex. *dyrbar, fruktbar, gångbar, manbar, stridbar, synbar, tjenstbar, tänkbar, uppenbar*, (fsv. *opinbar*), *valbar, ärbar*.

Anm. Af likartad betydelse med adj. på -bar äro några sammansatta med det gamla adj. för (isl. *færr, færr*; jfr *föra*), t. ex. *arbetsför, domför, talför, vapenför, vanför* m. fl.

5) -sam (fsv. -sam ber, isl. -samr; jfr *samme, sams, samt*) uttrycker en nära förbindelse med stambegreppet, t. ex. *aktsam, arbetsam, fridsam, kostsam, mödosam, sällsam, vaksam*.

Anm. Adj. på -lig, -bar, -sam stå ofta, i afseende på betydelsen, hvarandra ganska nära, t. ex. *fredlig, fredsam (fridsam); kostelig*, (t. ex. klenod), *kostbar, kostsam; lycklig, lycksam (lycksam)*; *redlig, redbar* (jfr *redig*); *sedlig, sedesam* (jfr *sedig*).

6) -ad motsvarar det passiva participets ändelse hos svaga verb (1:sta konj.), t. ex. *barhufvad, bedagad, bredaxlad, godhertad, hogad, hårdnackad, högbröstad, kortarmad, sinnad, välsinnad*.

Anm. Någon gång är ändelsen endast -d eller -t, t. ex. *blåagd, skelagd, barbent*; jfr det passiva participets bildning hos verb af 2:dra konjug.

7) -el (fsv. -all, -ull,) förekommer endast i några få ord, såsom *enkel, usel* (fsv. *vasall, usal*), *ädel*.

Anmärkingar.

1. I *gammal* och *ohemul* återfinna vi forna ändelser.

2. I åtskilliga ord af utländsk börd förekomma ändelserna -al, -el (oftast betonade), t. ex. *fatal, instrumental, nominal, verbal, vokal*; *dubbel, formel, ideal (ideal), nominal, reel, rationel* m. fl.

8) -en (fsv. -in) motsvarar ändelsen hos de starka verbens passiva particip, t. ex. *egen, fiken, galen* (eg. p. p. af *gala*), *lysten, mogen, sniken, trogen, vaken, yllen, gyllen*.

Anmärkingar.

1. De nya bildningarna *aflägsen, gramsen, harmsen, ledsen, sorgsen* äro utgåna från *aflägse, gramse* o. s. v., om hvilka se strax nedanför.

2. Ur det tyska *gethan* (p. p. af *thun*) har uppstått ändelsen -dan i orden *hurudan, likadan, sådan*.

9) -er (fsv. -er) *bitter* (rättare: *biter*, fsv. *biter*; jfr *bita*), *diger, fager, läcker, manter, nykter, säker, tapper, vacker, vittter* (rättare: *viter*, fsv. *viter* af *vita, veta*), *yster*.

Anmärkingar.

1. Från denna afledningsändelse är att skilja nominativ-ändelsen -er, som ännu någon gång förekommer t. ex. *dumner* (Jöns), *glader*, *frisker* o. s. v. I *saker* visar sig -r numera som afledt, i strid med fornspråket.

2. Fornändelsen -leter (isl. -leitir) kvarstår i *ljuslett*, *rödlett* och flere dialektord.

10) -a, -e, -se, t. ex. *lika*, *reda*, *ringa*, *äkta*; *öde*, *yllene*, *gyllene*; *varse*, *ense*, *gångse*.

Anmärkingar.

1. Af adjektiv på -a är knappast något, om ej ofvan uppräknade, af strängare adjektiv egenskap. De flesta hafva från början stått predikativt, ofta rent adverbialt, eller ingått i en genitiv sammansättning, såsom *noga*, *sakta*, *stilla*, *granmlaga*, *långväga*, *samtida*, *framtida*, *lagtima*, *barfota*, *urbota* m. fl. Jfr Rydqvist, *Sv. Spr. L. II*, 464.

2. Sådana ord som *ense*, *gångse*, *varse*, *vilse* äro egentligen ej annat än med *e* utbildade genitiva adverb, hvilka begagnas predikativt. Af en och annan författare brukas dock *gångse* äfven attributivt. Ett bevis för den bristande adjektiva egenskapen ligger ock deri, att de ofvan omnämnda *aflägsen*, *gramsen*, *harmsen*, *ledsen*, *sorgsen* och dyl. nybildningar behöfva ett -n för att vinna fulla rättigheter inom adjektivets eget fält. Jfr Rydqvist, *Sv. Spr. L. II*, 427.

3. Äfven sådana ord, som *inhyses*, *inbördes*, *inrikes*, *utrikes*, *urminnes* och dylika, hvilka jemväl pläga föras till adjektiven, äro ej annat än genitiva adverb, ehuru de kunna med substantiv förbindas såsom leder af en sammansättning, t. ex. *inhyses-hjon*, *inbördes-krig*, *urminnes-häfd* o. s. v. *Stackars* är gen. till den gamla substantiv-formen *stackar*, *stackare*. Rena adverb äro åter *enkom*, *lagom*, *rättfram*, *serdeles*, och böra därför icke nytjas adjektivt, hvilket dock stundom händer, t. ex. *med serdeles nöje*. Adverbet *fierran* har också genom bibelbruket fått häfd såsom adjektiv, t. ex. *i fierran land*.

2. För adjektivens stegring (komparation) gifvas följande afledningsändelser:

1) -are (fsv. -ari) eller -re (fsv. -ri) för komparativen, t. ex. *skönare*, *starkare*, *tapprare*; *lägre* (låg), *större* (stor), *tyngre* (tung).

2) -ast (fsv. -aster) eller -st (fsv. -ster) för superlativen, t. ex. *skönast*, *starkast*, *tapprast*; *lägst*, *störst*, *tyngst*.

Anmärkingar.

1. Det långt öfvervägande flertalet af adjektiven hafva till stegringsändelser -are och -ast. I ändelserna -re (got. -iza) och -st (got. -ists) är den urspr. afledningsvokalen *i* bortfallen, men dess

inverkan på stamvokalen kvarstår, ty adjektiv med hård stamvokal, hvilka hafva dessa stegringsändelser, få öfvergångsljud, t. ex. *bättre* (eg. *bättre* af stammen *bat*; jfr *båta*) *bäst* (eg. *bätst*); *gröfre* (grof) *grüfst*; *längre* (lång), *längst*; *smärre* (små, fsv. *smar*) *smärst*; *yttre* (eg. *ytre* af *ut*); *äldre* (jfr ålder, ty. *all*). I de oregelbundna *bakre*, *bakerst* (bak) och *undre*, *underst* bibehålles dock den hårda vokalen.

2. I Ordböjningsläran är redan anmärkt att i några adjektiv, som sakna positiv samt äro bildade af adverb eller preposition, komparativ-ändelsen *-re*, omvänd till *-er*, öfverföres till superlativen, t. ex. *bakre*, *bakerst*; *hitre* (hit), *hiterst*; *nedre* (ned), *nederst*. Om *mera*, *mer*, hvars gamla form *mere* för längesedan är utdöd, är likaledes förut anmärkt.

3. För de af grundtalen bildade ordningstalen äro afledningsändelserna *-de*, *-te* eller *-nde*, t. ex. *fjerde*, *femte*, *sjunde*. Af *tre* bildas *tredje*.

4. Participens afledningsändelser äro:

1) *-ande*, *-ende* (fsv. *-andi*) för det aktiva participet, t. ex. *kallande*, *böjande*, *troende* (fsv. *trouandi*); jfr. de serskilda konjugationerna.

2) *-ad* (fsv. *-aper*), *-d* (fsv. *-der*), *-t*, *-dd* för det passiva participet hos de svaga verben t. ex. *kallad*, *böjd*, *köpt*, *trod*; jfr 1:sta, 2:dra och 3:dje konjugationen.

3) *-en* (fsv. *-in*) för det passiva participet hos starka verb, t. ex. *skrifven*, *vunnen*; jfr 4:de konjugationen.

I. Redogörelse för högre Elementarläro- verket i Westeras.

A. Undervisningen.

Höstterminen, som började den 30:de Augusti, afslutades efter examen med de 5 lägsta klasserna den 19 December. Vårterminen började den 17 Januari och kommer enligt H. H. Efori bestämmande att avslutas Onsdagen den 3 Juni.

Läroverket har under läsåret haft att glädja sig åt besök af Hr Stats-Rådet och Chefen för Kongl. Ecklesiastik-Departementet m. m. *F. F. Carlson*, som den 11 och 12 Oktober inspekterade Läroverket och afhörde undervisningen.

Helsotillståndet bland lärjungarne har under hela läsåret varit godt, och ehuru under förra hälften af Vårterminen bland lärarne flera sjukdomsfall samtidigt inträffade, kunde dock genom de öfriges tjenstvillighet läsningarne oafbrutet fortgå med undantag för några få timmar.

Beträffande undervisningsplanen hafva såväl för läsningar som öfningar gällande föreskrifter varit tillämpade med de obetydliga afvikelser, som här nedan skola omnämnas; så har man äfven under detta läsåret af förhandenvarande förhållanden varit förhindrad att efterfölja föreskriften angående antalet af lärare i tredje och fjerde klasserna, i det att i den förstnämnda klassen på klassiska linien 5 och på reala 6 lärare, samt i den sistnämnda klassen 7 lärare på reala linien undervisat.

I anseende till det vid läsårets början betydligt ökade antalet lärjungar, och deras hopande isynnerhet i tredje och fjerde klasserna, i hvilken sistnämnda antalet utgjorde 48 på klassiska linien, blef nödvändigt att i vissa ämnen dela dessa på 2:ne parallela afdelningar med särskilda lärare. De ämnen, i hvilka fjerde klassens lärjungar på klassiska

linien sålunda varit fördelade på 2:ne afdelningar äro: Latin, Matematik, Historia och Geografi samt Kalligrafi. Båda parallelafdelningarna hafva alltid samtidigt läst samma ämne, men på olika rum. Denna anordning blef möjlig derigenom att Kongl. Maj:t i nåder beviljade anslag åt två extra lärare för läsåret. För att få lärarekrafterna att räcka till har det ändock varit nödigt att sammanslå realistafdelningarne två och två under åtskilliga lärotimmar. Så hafva real. i kl. III och IV samtidigt och af samma lärare undervisats i Matematik, Svenska, Tyska och Zoologi; real. i V klassens båda afdelningar likaledes i Franska, Hist. och Geogr., Engelska, Svenska; real. i VI kl. båda afdeln. i Franska, Tyska, Fysik, Engelska, Svenska; real. i VII kl. båda afdeln. i Engelska, Franska samt till någon del Matematik och Svenska. Denna sammanslagning har varit möjlig genom realisternas fåtalighet, men att den haft och alltid har sina stora olägenheter med sig, det ligger i sakens natur. I samma mån som lärjungeantalet ökas, ökas äfven olägenheterna af att hafva båda linierna sammanslagna, hvilken utväg dock äfven i vissa ämnen måst tillgripas. Så hafva t. ex. lärjungarna på båda linierna i III kl., 53 till antalet, undervisats tillsammans i Christendom och Hist. och Geogr. Att man under sådana förhållanden och den dermed i sammanhang stående ganska stora svårigheten att åstadkomma en någorlunda tillfredsställande läseordning, med längtan emotser den tid, då genom båda liniernas fullständiga åtskiljande den naturliga fordran på *suum cuique* för båda blir i möjligaste måtto förverkligad det må icke förtänkas.

Den dagliga undervisningstidens indelning har under hela läsåret varit kl. 7—9, $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 2, samt tvenne eftermiddagar i veckan kl. $\frac{1}{2}$ 4—5, tvänne 4—5. Första halftimmen af läsedagen, kl. $\frac{1}{2}$ 7—7, har som vanligt varit egnad åt bön med bibelläsning och förklaring. Ledningen af dessa andaktsstunder har äfven detta läsår handhafs af Adjunkten, Fil. Dokt. *Lyrberg*. Den dervid förekommande förklaring har omfattat Lucae Evangelium samt 14 kapitlet af Johann. Evang. Gudstjenst har hvarje helgdag under någon lärares ledning hållits på läroverkets stora sal, den kallaste årstiden för hela ungdomen, annars för ungefär

halfva antalet, då den andra hälften bevisat Gudstjensten i Domkyrkan.

Gymnastiköfningar hafva egt rum hvarje dag klockan $\frac{1}{2}$ 11—11 för klasserna I—IV och kl. $\frac{1}{2}$ 2—2 för klass. V—VII. Samfälda öfningar i gevärsexercis och manöver för klass. V—VII hafva försiggått Måndagar kl. 5—6, och i bajonettfäktning för klass. VI och VII Thursdagar samma tid. I fäktning med florett och sabel hafva 18 lärjungar i kl. VI erhållit undervisning hvarje Tisdag och Fredag kl. 5—6.

Bataljonsexercisöfningar i fria luften hafva vid tjenlig väderlek på de ordinarie gymnastiktimmarna egt rum, äfvensom målskjutningsöfningar på särskilda timmar för lärjungarne i sjunde klassens högre afdelning, som från andra öfningar än dessa varit befriade. Från Gymnastiköfningarna hafva på grund af den anbefallda läkarebesigtningen varit befriade: under Höstterminen 45, under Vårterminen 48, hvilket i medeltal utgör ungefär $14\frac{1}{3}$ procent af antalet närvarande lärjungar.

I sammanhang med Gymnastiköfningarna bör äfven omnämnas, att Kongl. Maj:t i Nådigt Bref af den 31 Juli sistlidet år funnit godt i nåder bifalla en af Delegerade för förvaltningen af Läroverkets Byggnadsfond gjord underdånig framställning, att af samma fonds tillgångar få, utöfver de 1570 Rdr, som redan förut blifvit anslagna såsom bidrag till uppförande af en ny bro öfver Svartån, afsedd att för skolungdomens marschöfningar bereda kommunikation mellan Läroverkshuset och det så kallade Djekneberget, använda en summa af 1000 Rdr till anläggande af en från stora landsvägen direkte till nya bron ledande väg med dertill hörande hägnad, samt andra dermed i sammanhang stående kostnader.

Vid Sångöfningarne hafva lärjungarne varit fördelade i 6 af indelningen i läsklasser oberoende afdelningar, hvilka hvardera undervisats föreskrifven tid. Instrumentalöfningar hafva egt rum 3 timmar i veckan.

Beträffande undervisningen i Teckning har ingen annan afvikelse från föreskrifterna i Kongl. Cirkulärbrevet af den 19 Juni 1866 egt rum, än den, att detta undervisningsämne för lärjungarne på den klassiska linien ofvan

om fjerde klassen varit valfritt, i sammanhang hvarmed en särskild timme hvarje vecka varit anslagen till undervisning i detta öfningsämne för de lärjungar, som frivilligt dertill anmält sig. I dessa frivilliga ritöfningar hafva 35 lärjungar deltagit.

För lärjungarnes skriftliga hemarbeten har ett särskildt uppgjort Schema varit gällande, likaså äfven för de skrifningar, som äro anbefallda för de från läsningen af Grekiska språket dispenserade lärjungarne. Dessa sistnämnda skrifningar hafva under detta år varit så ordnade, att halva tiden af termin. i ett sammanhang varit anslagen åt Latinet, den andra hälften åt Franskan, utom för lärjungarne i femte klassen, som uteslutande sysselsatts med Latinskrifning. Med H. H. Efori begifvande skedde de allmänna Latinska skriföfningarne under Höstterminen på lärorummen under vederbörande lärares uppsigt och ledning på den åt Latinet anslagna undervisningstiden, hvaremot ett större mått af hemläsning i ämnet var lärjungarne föresatt. Under Vårterminen har denna skrifning på lärorummen endast undantagsvis egt rum.

Beträffande lärjungarnes öfriga hemarbeten har i öfverensstämmelse med föreskriften i Nådiga Circuläret den 12 Maji 1865 i hvarje afdelning funnits en Anteckningsbok, i hvilken hvarje lärare för dagen antecknat, hvilka arbeten han föresatt lärjungarne att fullgöra i hemmet.

Hemlexor hafva förekommit i alla klasser utom den första: i klasserna II—V i allmänhet i 2:ne läroämnena för hvarje dag, i de öfriga i 3:ne, och kunna dessa hemlexor i allmänhet anses hafva upptagit i kl. II 1½ tim., i klass. III—V 2, samt i VI och VII 3 à 4 timmar om dagen.

Hvad för öfrigt beträffar undervisningens omfång och indelning på de båda bildningslinierna, begagnade läroböcker m. m., inhemtas detta af följande uppgift om

Genomgångna Pensa under läsåret:

Christendom.

Klassen I. 6 tim. — *Biblisk Hist.*: Gamla Testamentets, efter *Hübner* (Thomanderska uppl.). — *Kateches*: Första hufvudstycket och till 1:sta Artikeln på det andra. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Kl. II. 5 tim. — *Bibl. Hist.*: Nya Testamentets. — *Kateches*: 2:dra hufvudstyck. och repetition af det 1:sta. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Kl. III. 3 tim. — *Bibl. Hist.*: repetition. — *Kateches*: 3:dje, 4:de och 5:te hufvudstyck. samt repetition af de föregående. Valda Bibelspråk och Psalmer.

Kl. IV. 3 tim. — Katechisation. — Nya Testamentet efter *Kurtz* (Bibl. Hist.).

Kl. V. Lägre afdeln. 3 tim. — Katechisation med ledning af *Norbecks* lärobok i Theologi. — *Bergs* Bibelhandbok. — Nya Testamentets läsning med förklaring.

Högre afdeln. 3 tim. — Katechisation med ledning af *Norbecks* lärobok i Theologi. — *Bergs* Bibelhandbok. — Nya Testamentets läsning med förklaring.

Kl. VI. Lägre afdeln. 2 tim. — De 4 första kap. af *Norbecks* Theologi. — 1:sta perioden af *Cornelii* Kyrkohistoria. — Nya Testamentets läsning med förklaring.

Högre afdeln. 2 tim. — 5:te, 6:te och 7:de kap. af *Norbecks* Theologi. — 2:dra perioden af *Cornelii* Kyrkohistoria. — Nya Testamentets läsning på grundspråket med förklaring.

Kl. VII. Lägre afdeln. 2 tim. — *Norbecks* Theologi: kap. 8—11. — *Cornelii* Kyrkohistoria. — Nya Testamentets läsning på grundspråket med förklaring.

Högre afdeln. 2 tim. — Repetition af *Norbecks* Theologi och *Cornelii* Kyrkohistoria. — Nya Testamentets läsning på grundspråket med förklaring.

Historia och Geografi.

Klassen I. 2 tim. — Sveriges, Norriges och Danmarks politiska *Geografi* efter *Palmblad*.

Kl. II. 5 tim. — *Historia*: till Kalmare-Unionen efter *Ekelunds* mindre sammandrag jemte *Alanders* läsebok. — *Geografi*: Europas politiska till Nederländska monarkien.

Kl. III. 5 tim. — *Historia*: från konung Magnus Eriksson till drott. Christina jemte *Alanders* läsebok. — *Geografi*: Europas politiska från Nederländska monarkien till Asien.

Kl. IV. 4 tim. *Historia*: från och med Drottn. Christina till lärobokens slut jemte *Alanders* läsebok. — *Geografi*: Asiens och Afrikas politiska.

Kl. V. Lägre afdeln. **Klassiska linien.** 4 tim. — *Historia:* Pätz' lärobok i Gamla tidens Geografi och Hist. till Romarne jemte begagnande af *Palmblads* Berättelser i Gamla Historien såsom läsebok. — *Geografi:* Nord- och Syd-Amerika samt Australien.

Reala linien. 4 tim. *Historia:* *Wennerströms* lärobok i Allm. Historien till Nyare tiden. — *Geografi:* lika med klassiska linien.

Högre Afdeln. **Klassiska linien.** 3 tim. — *Historia:* Pätz' lärobok i Gamla tidens Geografi och Hist. avslutad och repeterad. — *Palmblads* Berättelser såsom läsebok. — *Geografi:* Repetition af Europa efter *Palmblads* lärobok.

Real-linien. 4 tim. — *Historia:* *Wennerströms* lärobok i Allm. Historien avslutad och repeterad. — *Geografi:* repetition af Europas.

Kl. VI. Lägre afdeln. **Klassiska linien.** 3 tim. — *Historia:* Pätz' lärobok i Medeltidens Geogr. och Hist. genomgången och repeterad. — *Geografi:* Repetition af Asiens, Afrikas, Nord- och Syd-Amerikas samt Australiens.

Real-linien. 4 tim. — *Historia:* Pätz' lärobok i Nyare Tidens Historia till Franska revolutionen. — *Geografi:* lika med klassiska linien.

Högre afdeln. **Klassiska linien.** 3 tim. — *Historia:* *Ekelunds* större sammandrag af Fäderneslandets Historia till Carl XII:s död. — *Geografi:* repetition af de främmande verdensdelarnes.

Real-linien. 4 tim. Fäderneslandets till Drott. Christina efter *Ekelunds* större sammandrag. — Nyare Allmänna till Tredje Tidrymden (Franska revolutionen).

Kl. VII. Lägre afdeln. **Klassiska linien.** 3 tim. — *Historia:* Fäderneslandets från Carl XII:s död till lärobokens slut, Nyare Allm. till Tredje Tidrymden (Franska revolutionen).

Real-linien. 4 tim. — *Historia:* Fäderneslandets från och med Drott. Christina till lärobokens slut. Nyare Allm. från Franska revolutionen samt repetition af de två föregående tidrymderna.

Högre afdeln. **Klassiska linien.** 3 tim. — De autagna läroböckerna fullständigt jemte repetition.

Real-linien. 4 tim. — Detsamma som klassiska linien dock med större utförlighet särdeles i Fäderneslandets sednare Historia.

Mathematik.

Klassen I. 5 tim. — *Arithmetik:* Hela tal och bråks förlängning efter *Zweigbergks* lärobok. Öfning i hufvudräkning. — *Linearteckning* efter *Ekman*.

Kl. II. 5 tim. — *Arithm.:* vanliga bråk och decimalbråk. Öfning i hufvudräkning. — *Linearteckning* efter *Ekman*.

Kl. III. **Klassiska linien.** 4 tim. — *Arithm.:* Sorters reduktion samt de 4 räknesätten med sorter. Repet. af vanliga och decimalbråk. — *Geom.:* Euklid. Bok 1 utom bevisen för theoremerna.

Real-linien. 7 tim. — Detsamma jemte Regula-de-tri (enkel och sammansatt).

Kl. IV. Klassiska linien. 5 tim. — *Arithm.*: Enkel och sammansatt Regula-de-tri samt repetition af Bråk- och Sorträkning. — *Geom.*: Euklid. Bok. 1. — (Tre lärjungar hafva dessutom genomgått Eukl. Bok 2 samt *Algebra* (*Björtings*, 7:de uppl.) t. o. m. bråks förkortning).

Real-linien. 8 tim. — *Arithm.*: Repet. t. o. m. sammansatt Regula-de-tri. — *Algebra*: till kap. om negativa kvantiteter. — *Geom.*: Eukl. Böck. 1 och 2.

Kl. V. Klassiska linien. 4 tim.

Lägre afdeln. — *Arithm.*: Repet. t. o. med Regula-de-tri. — *Algebra*: de 4 räknesätten med hela tal. — *Geom.*: Bok. 2; repet. af Bok. 1.

Högre afdeln. — *Arithm.*: Intresse- och Rabatträkning samt repet. af Bråkräkning. — *Algebra*: Om negat. kvantiteter och eqvationer af 1:a gr. med en obekant, samt problemerna i Lärob. sid. 67—72. — *Geom.*: Böck. 3 och 4; repet. af Böck. 1 och 2.

Real-linien. 7 tim.

Lägre afdeln. — *Arithm.*: Intresse- och Rabatträkning, repet. t. o. med Regula-de-tri. — *Algebra*: Om negativa kvantiteter och eqvationer af 1:sta gr. med en obekant, jemte problemerna i Lärob. sid. 67—72 och i Problemsaml. Pr. 1—33, samt repet. af bråkräkning. — *Geom.*: Böck. 3 och 4, repet. af B. 1 och 2.

Högre afdeln. — *Algebra*: Kap. VI, VII, VIII till § 5 (om Irrat. quant., Qvadratrötter, Imagin. kvantiteter, Eqvationer af 2:a gr. till roteqvationer), problemsamlingens 1:a afdelning. — *Geom.*: Böck. 5 och 6, utom bevisen för theorem. i kap. 2 och 3 af Bok. 5; repet. af Bok. 1—4.

Kl. VI. Klassiska linien. 4 tim.

Lägre afdeln. — *Arithm.*: Repet. af Intresse- och Rabatträkning. — *Algebra*: Kap. VI och VII till Imaginära kvantiteter, problemerna i Lärob. sid. 67—73 och i Problemsaml. probl. 1—84, 97—120. — *Geom.*: Eukl. Bok. 5, kap. 1.

Högre afdeln. — *Algebra*: Kap. VII § 3 och VIII till § 6 (Imaginära kvantiteter och Eqvationer af 2:a gr. med en obekant samt roteqvationer), probl. i Lärob. sid. 73—78 och i Problemsaml. probl. 85—96 af förra afdeln. och 36—58 af den sednare. — *Geom.*: Böck. 5 och 6, utom bevisen för theor. i kap. 2 och 3 af Bok. 5.

Real-linien. 6 tim.

Lägre afdeln. — *Algebra*; från paragr. om roteqvationer till förra Delens slut och repet. af kap. VI—VIII. — Problemsaml. 2:dra afdelningen. — *Geom.*: Böck. 5 och 6 (likasom klassiska linien, högre afdeln.).

Högre afdeln. — *Algebra*, sednare Delen. Problemsamlingen, de geometriska probl. i 2:dra afdeln. avslutade och repeterade, 3:e afdeln. probl. 1—116 och 1—15 af de geometriska samt några få i 5:e afdeln. (om progressioner). — *Geom.*: Böck. 5 och 6 (fullständigt); repet. af B. 1—4. — En lärjunge har dessutom avslutat och repeterat de geometriska probl. i 3:e afdelningen, 1—29

och 59- 63 i 4:e afdeln. af problemsamlingen samt af *Trigonometrien*, efter *Lindmans* Lärobok, genomgått t. o. med trianglars solution äfvensom ett och annat af problem. näst derefter.

Kl. VII. Klassiska linien. 4 tim.

Lägre afdeln. — *Algebra*: slutet af förra Delen: §§ 5 och 6 af kap. VIII jemte repet. af detsammas föregående §§ och kap. VII; sednare Delen: kap. IX (om eqvationer med flere obekanta) §§ 1—3 och kap. X (om Rötter i allmänhet). Problemsaml. 2:a afdeln. 1—58. — *Geom.*: Böck. 5 och 6 avslutade och repeterade, dock med samma inskränkning i afseende på Bok. 5 som för högre afdeln. af 6:e klassen, klassiska linien); de geometriska probl. 1—42 i 2:a afdeln. af problemsamlingen. — För öfrigt problemöfningar (icke skriftligen) utan förberedelse, omedelbart inför läraren.

Högre afdeln. — *Algebra*: sednare Delen från kap. XI (om potenser) till slut jemte åtskilliga probl. i 5:e afdeln. (om progressioner) problemsamlingen. — *Geom.*: Böck. 5 och 6 (fullständigt); de geometriska probl. 43—95 i 2:a afdeln. af problemsaml. — Repetition. — Problemöfningar, dels muntligen (utan förberedelse) inför läraren och dels skriftligen.

Real-linien. 5 tim.

Lägre afdeln. — *Trigonometrien*, med hithörande problem i läroboken, avslutad. — Problemsamlingen, 3:e afdeln. avslutad samt 4:e och 5:e afdelningarne. — *Stereometri*, efter *Wiemers* lärobok (1:a Boken) och en handskrifven kurs. — Repet. af Eukl. B. 1—6 och af kapitlet om progressioner i algebra. — För öfrigt problemöfningar, utan förberedelse, muntligen inför läraren, till en del gemensamt med högre afdelningen.

Högre afdeln. — Repetition af hela kursen. Problemöfningar, muntligen (utan förberedelse) och skriftligen.

Naturvetenskap.

Kl. I. 2 tim. — *Fysisk Geografi*, allmän kännedom af verdensdelarne (sid. 18--27 i 10:de uppl.) samt det viktigaste af Europas fysiska geografi efter *Palmblads* lärobok.

Kl. II. 2 tim. — *Fysisk Geografi*: Asiens, Afrikas, Amerikas och Australiens samt repetit. af Europas. — *Botanik*: *Anderssons* inledning till botaniken med ledning af samme författares väggtaflor.

Kl. III. Klassiska linien. 2 tim. — *Arrhenii* mindre lärobok fullständigt. Läsning af växter efter *Anderssons* väggtaflor.

Real-linien. 3 tim. — Samma som klassiska linien och dessutom kap. 1, 2 och 6 af *Agardhs* Naturkunnighet.

Kl. IV. Klassiska linien. 2 tim. — *Arrhenii* Elementarkurs i Botaniken, 4:e uppl. Det viktigaste till "frukten". Läsning af växter efter Herbarier och Flora.

Real-linien. 3 tim. — Samma som klass. lin. och dessutom: repetition af kap. 1, 2 och 6 af *Agardhs* Naturkunnighet samt *Torins* Zoologi till Aves.

Kl. V. Lägre afdeln. **Klass. linien.** 2 tim. — *Arrhenii* Elementarkurs: Frukten, samt repetition af föregående. Uppvisning af växter. Zoologiens grundlinier af *Torin*: Inledn. och Mammalia till ordn. Pecora.

Real-linien. 4 tim. — Samma som klass. linien och dessutom *Floderi* Fysik, till § 53 jemte problem.

Högre afdeln. **Klassiska linien.** 2 tim. — *Botanik*: De viktigaste inhemska växtfamiljerna efter *Fries'* system till "Calunifloræ" jemte uppvisning af minst 350 växtarter. — *Zoologi*: *Sundevalls* lärobok: Aves, samt repetit. af Mammalia.

Real-linien. 4 tim. — Samma som klass. linien och dessutom: *Fysik*: *Floderi* lärobok §§ 60—90 jemte problem.

Kl. VI. Lägre afdeln. **Klass. linien.** 1 tim. — *Botanik*: De viktigaste inhemska familjerna efter *Fries'* system till "Centrifloræ", insamling och uppvisning af omkring 400 växtarter. — *Zoologi*: *Sundevalls* lärobok till leddjuren. — 1 tim. *Fysik*: *Floderi* lärobok till § 42 jemte dithörande problem.

Real-linien. 1 tim. *Botanik* och *Zoologi*: samma som klass. linien. — 2 $\frac{1}{2}$ tim. *Fysik*: *Floderi* lärobok §§ 91—135, samt problem. — 2 $\frac{1}{2}$ tim. *Kemi*: *Berlins* mindre lärobok, det viktigaste till § 237.

Kl. VI. Högre afdeln. **Klass. linien.** 1 tim. *Botanik*: Kännedom af minst 450 växtarter. — *Zoologi*: *Sundevalls* lärobok till Blötdjuren. — 1 tim. *Fysik*: *Floderi* lärobok till § 81 jemte tillhörande problem.

Real-linien. 1 tim. *Botanik* och *Zoologi*: samma som klass. linien. — 3 tim. *Fysik*: *Floderi* lärobok, Akustik, Optik samt värmelära §§ 250—265 jemte problem. — 2 tim. *Kemi*: *Berlins* lärobok till jernet.

Kl. VII. Lägre afdeln. **Klass. linien.** 2 tim. — *Fysik*: Akustik och Optik samt Dynamik.

Real-linien. 3 tim. *Fysik*: Magnetism och Elektricitet, Värmelära samt repet. af Akustik och Optik. Problem. — 1. tim. *Mekanik*: *Jocknicks* lärobok fullständigt. Problem. — 2 tim. *Kemi*: *Berlins* lärobok till Kadmium.

Kl. VII. Högre afdeln. **Klass. linien.** 2 tim. — *Fysik*: Akustik och Optik samt repet. af *Floderi* lärobok 1:a delen.

Real-linien. 3 tim. *Fysik*: Hela *Floderi* lärobok med problem. — 1 tim. *Mekanik*: *Jocknicks* lärobok jemte problem ur *Cederbloms* Mekanik samt *Focks* problem. — 2 tim. *Kemi*: Repet. af *Berlins* lärobok till Kadmium samt *Paykulls* Mineralogi och Geologi.

Filosofi.

Klassen VII. Lägre afdeln. **Real-linien.** 2 tim. — *Logik: Borelii* lärobok t. o. m. slutledningen; *Anthropologi: Schema till Anthropologien af C. P. W.*

Högre afdeln. 2 tim. — *Schema till Anthropologien af C. P. W.* samt *Borelii* lärobok i *Logik.*

Svenska Språket.

Klassen I. 6 tim. — Läsning af valda berättelser ur *Svedboms* läsebok med redogörelse för innehållet; muntliga och skriftliga öfningar i rättstafning; det viktigaste af formläran till och med hjälpverben efter *Brodéns* lärobok.

Kl. II. 4 tim. — Läsning af valda stycken ur *Svedboms* läsebok med redogörelse för innehållet; fortsatta rättstafningsöfningar; *Brodéns* grammatik: det viktigaste af formläran samt den enkla satsens delar.

Kl. III. 3 tim. — *Brodéns* grammatik: formläran samt samordnade sats. — Satsöfningar. — Rättstafningsöfningar på lärorummet. — Läsning af valda berättelser.

Kl. IV. — 3 tim. gemens. för båda linier. — Formlära samt öfver- och underordnade sats. — Satsöfningar. — Rättstafnings- och interpunktions-öfningar på lärorummet. — Läsning af valda berättelser.

Kl. V. Lägre afdeln. 3 tim. gemens. för båda lin. — Samordnade samt öfver- och underordnade sats. — Satsöfningar. — Skriftliga öfningar på lärorummet. — Läsning af Svenska författare: *Runebergs Fänrik Ståls Sägner* och *Tegnér's Frithiofs Saga.*

Högre afdeln. **Klassiska linien.** 2 tim. **Real-linien.** 3 tim. — Läsning af valda författare samt deklamation, jemväl ur minnet. — Etymologi och Satsanalys. — Smärre uppsatser och öfersättningar på lärorummet.

Kl. VI. **Klassiska linien.** 2 tim. **Real-linien.** 3 tim. — Lägre afdeln. — Läsning af valda författare. — Etymologi efter *Rydqvist*, Sv. Spr. lagar samt Hist. språkforskningen. — Öfningar i Syntax. — En uppsats eller öfersättning hvarannan vecka.

Högre afdeln. — Läsning af valda författare, H. T. *Danska*, 1 timme särskildt efter *Lindblads* läsebok. — Undervisning om Stilens egenskaper, tropor och figurer, disposition, samt diktande konst och dess arter med ledning af *Brodéns* lärobok. — Talöfningar. — En uppsats eller öfersättning hvarannan vecka.

Kl. VII. Lägre afdeln. **Klassiska linien.** 2 tim. **Real-linien.** 3 tim. — Läsning af valda stycken ur Svensk, Norsk och Dansk litteratur. — Svenska Språkets och Litteraturens historia t. o. med akademiska perioden, med ledning af *Fjursténs* lärobok. — Talöfningar. — En utförligare uppsats eller (metrisk) öfersättning hvarje månad.

Högre afdeln. 2 tim. — Läsning af valda stycken ur Svensk, Norsk och Dansk Literatur. — Literaturhistoria: Romantiska perioden, samt repetition. — Talöfningar. — En utförligare uppsats hvarje månad.

Tyska.

Kl. I. 6 tim. — Det allra viktigaste af formläran efter *Hjorth*, till svaga konjugationen. — *Svedboms* Elementarkurs st. 1—25.

Kl. II. 6 tim. — Substantivens, Adjectivens, Pronominas och Verbens former. — *Svedboms* Elementarkurs st. 26—46.

Kl. III. **Klassiska linien.** 3 tim. — Repetition af föregående års kurs. — De starka verben. — *Svedboms* Elementarkurs. Läseboken st. 1—12.

Real-linien. 4 tim. — Detsamma som klassiska linien.

Kl. IV. **Klassiska linien.** 3 tim. — Genusreglerna (det allmänare). — De starka verben. — *Svedboms* läsebok st. 13—44.

Real-linien. 3 tim. — Detsamma som klassiska linien.

Kl. V. Lägre afdeln. **Klassiska linien.** 2 tim. — Formläran fullständigt. — *Svedboms* läsebok st. 41—70.

Real-linien. 2 tim. — Formläran fullständigt. — *Svedboms* läsebok st. 45—65. — Ett hemthema hvarje vecka.

Högre afdeln. **Klassiska linien.** 2 tim. — Repetition af formläran. — *Svedboms* läsebok st. 59—90.

Real-linien. 2 tim. — Repetition af formläran samt af Syntaxen 1:sta och 2:dra kap. — Öfversättning af de svenska styckena i 3:dje uppl. af *Hjorth*. — *Svedboms* läsebok st. 105—119. — Ett hemthema hvarje vecka.

Kl. VI. Lägre afdeln. **Klassiska linien.** 1 tim. — *Hjorths* Grammatik fullständigt utom det med finaste stil tryckta. — *Svedboms* läsebok andra kursen st. 1—8.

Real-linien. — Dessutom ett hemthema hvarje vecka.

Högre afdeln. **Klassiska linien.** 1 tim. — *Hjorths* Grammatik fullständigt. — *Schillers* "Geschichte des dreissigjährigen Kriegs." 60 sidor. "Wilhelm Tell" 3 akter. — Skrif- och lokutionsöfningar.

Real-linien. 2 tim. — Dessutom ett hemthema hvarje vecka.

Franska.

Kl. IV. **Real-linien.** 3 tim. — *Oldes* språklära: inuansläsnings- och uttalsöfningar; det viktigaste af Artiklarna, Substantiven och Adjektiven, Hjölperverben samt de regelbundna verben. — *Oldes* läsebok: st. 1—22 af första afdeln.

Kl. V. Lägre afdeln. **Real-linien.** 4 tim. — *Oldes* språklära: 1:sta kursen af 2:dra, 3:dje, 4:de, 5:te och 6:te kap. — Skrifning af verber. — *Oldes* läsebok: 1:sta afdeln. st. 21—54.

Högre afdeln. **Klassiska linien.** 3 tim. — *Oldes* språklära: 1:sta kursen af de 6 första kap. — Skrifning af verber. — *Oldes* läsebok: 1:sta afdeln. st. 1—50.

Real-linien. 4 tim. — *Oldes* språkl.: kap. 2—7 första kursen samt en del af den andra. — *Oldes* läsebok: 1:sta afdeln. styck. 57—75 samt 2:dra afdeln. st. 1—33. — Översättning till franska af st. 1—30.

Kl. VI. Lägre afdeln. **Klassiska linien.** 4 tim. — *Oldes* språklära: kap. 2—7 första kursen samt större delen af 2:dra. — *Oldes* läsebok: 1:sta afdeln. st. 57—75 samt af 2:dra afdeln. st. 1—33. — Översättning till franska af st. 1—30.

Real-linien. 4½ tim. — *Oldes* språkl.: kap. 2—7 första och andra kursen samt det viktigaste af 8:de och 9:de kap. — *Oldes* läsebok: af 2:dra afdeln. st. 11—81. — Översättning till franska af st. 31—50.

Högre afdeln. **Klassiska linien.** 4 tim. — *Oldes* språkl.: 1:sta och 2:dra kursen af kap. 2—7 samt 1:sta och en del af 2:dra kursen af kap. 8 och 9. Lokutionsöfningar. — *Oldes* läsebok: från st. 76 på 2:dra afdeln. till bokens slut. — Översättning till franska af de svenska styckena i läseboken. — *Dubbs* Handbok: *Voltaire*: *Contes & Lettres*. — *Le Sage*: *Gil-Blas* och *Marmontel*: *Bélisaire*.

Real-linien. 4½ tim. — *Oldes* språkl.: detsamma som klassiska linien. — *Oldes* läsebok: de poetiska styckena. — *Berndtsons* *Variétés Littéraires*: 2:dra häftet. — Översättning till franska af de svenska styckena i *Oldes* läsebok.

Kl. VII. Lägre afdeln. **Klassiska linien.** 5 tim. — De 10 första kapitlen af *Oldes* språkl. *Variétés Littéraires*, *Troisième Livraison*. — "L'avare" af *Molière*. — Extemporalier. — Skrif- och Lokutionsöfningar på lärorummet. — Ett hemthema hvarannan vecka.

Real-linien. 5 tim. — Lika med klassiska linien, dessutom "Le Bourgeois Gentilhomme" och "Le Tartuffe" af *Molière*. — Ett hemthema hvarje vecka.

Högre afdeln. **Klassiska linien.** 3 tim. — Fullständig repetition af *Oldes* språklära. — "Le Bourgeois Gentilhomme" och "Le Tartuffe" af *Molière*. — "Athalie" af *Racine*. — Skrif- och Lokutionsöfningar på lärorummet. — Ett hemthema hvarannan vecka.

Real-linien. 5 tim. — Detsamma som klassiska linien, dessutom: *Mignet*, *Histoire de la révolution française* 3 kap. — Ett hemthema hvarje vecka.

Engelska.

Klassen III. **Real-linien.** 3 tim. — *Oldes* uttalslära §§ 1—3, 6—9. — Det viktigaste af formläran efter *May's* Språklära. — *May's* Läseöfningar st. 1—13.

Kl. IV. **Real-linien.** 3 tim. — *Oldes* uttalslära §§ 1—9. Formläran efter *May*. — *May's* Läseöfningar st. 14—28.

Kl. V. Lägre afdeln. **Real-linien.** 3 tim. — *Oldes* uttalslära §§ 1—9. — Formläran efter *May's* Språklära fullständigt. — *May's* Läseöfningar st. 26—30. — English Reading by *May* st. 1—7.

Högre afdeln. **Real-linien.** 3 tim. — Uttalslära och Grammatik lika föregående afdelning. — English Reading by *May* st. 1—25.

Kl. VI. Lägre afdeln. **Real-linien.** 2 tim. — *May's* språklära fullständigt. — *May's* Reading st. 1—35.

Högre afdeln. **Real-linien.** 2 tim. — Repetition af *May's* Språklära. — *Löwenhjelm's* Språklära §§ 51—94. — *May's* Reading, första delen. — "Ivanhoe" by *Walter Scott*, de 4 första kapitlen. — Lokutionsöfningar.

Kl. VII. Lägre afdeln. **Klassiska linien.** 1 tim. — *May's* Språklära. — *Oldes* Uttalslära. — *May's* Läsöfningar st. 1—29.

Real-linien. 3 tim. — *Löwenhjelm's* Språklära. — "Ivanhoe" af *W. Scott*, kap. 1—10. — Extemporalier. — Skrif- och Lokutionsöfningar.

Högre afdeln. **Klassiska linien.** 1 tim. — *May's* Språklära. — "The Vicar of Wakefield" 11 kap.

Real-linien. 3 tim. — *Löwenhjelm's* Språklära fullständigt. — "Macbeth" of *Shakespeare*. — Första afdeln. af "Lalla Rookh", the Veiled Prophet of Khorassan of *Th. Moore*. — Extemporalier. — Skrif- och Lokutionsöfningar.

Latin.

Klassen III. 10 tim. — *Rabes* läsebok: öfningsstyckena 1—7, 10, 15—31, 43—50. — *Rabes* Grammatik: det viktigaste af formläran. — Vokalläsning.

Kl. IV. 10 tim. — *Cornelius Nep.* Aristides, Pausanias, Iphicrates, Chabrias och Timotheus. (Några lärjungar dessutom: Themistocles, Cimon, Lysander, Alcibiades, Thrasybulus och de Regibus. — *Jul. Cæsar*: 20 kap. af Bok. 1 de bello Gallico. — *Ovidius*: *Metamorph.*: Ætates samt Pyramus et Thisbe). — *Grammatik*: Formläran fullständigare samt det viktigaste af kasusläran i Syntaxen med extemporerade öfningar.

Kl. V. Lägre afdeln. 8 tim. — *Cornelius Nep.*: Lysander, Alcibiades, Conon, de Regibus och Miltiades. — *Ovidius*: *Metamorph.*: Ætates samt Pyramus et Thisbe. — *Grammatik*: Formläran fullständigt samt det viktigaste af Syntaxen och Prosodik efter *Rabes* mindre lärobok. — Extemporerade satsöfningar.

Högre afdeln. 8 tim. — *Cæsar*: de bello Gallico 1:a och 2:a böckerna. — *Ovidius*: *Metamorph.*: Aper Calydonius, Philemon & Baucis. — Repetition af *Rabes* Grammatik. — Extemporerade satsöfningar.

Kl. VI. Lägre afdeln. 8 tim. — *Livius*: förra hälften af 1:sta Boken. — *Virgilius*: 4:de Bok. — *Cicero*: De Senectute. — Grammatik och Prosodik efter *Rabes* lärobok. — Extemporalier efter *Törneblads* Latinska skriföfningar.

Högre afdeln. 8 tim. — *Livius*: senare hälften af 1:sta och och förra hälften af 2:dra Boken. — *Cicero*: Oratio pro S. Roscio

Amerino. -- *Virgilius*: 1:sta och 2:dra Böck. — Grammatik och Prosodik efter *Rabes* lärobok. — Extemporalier efter *Törneblads* skriföfningar.

Kl. VII. Lägre afdeln. 7 tim. — *Juvius*: 2:dra boken från kap. 36 samt 3:e boken. — *Virgilius*: Æn. 3:e och 5:te Böck. — *Horatius*: 20 Od. af 1:a Bok. — Repetition af Grammatiken. — Extemporalier efter *Törneblads* Latinska skriföfningar.

Högre afdeln. 7 tim. — *Cicero*: Qvæst. Tuscul. 1:a Boken. — *Horatius*: 1:a och 2:a Böck. af Od. — *Virgilius*: 5:te och 6:te Böck. — Grammatik och extemporalier som i lägre afdeln. — Antiquiteter efter *Bojesen*.

Ett hemthema i veckan för klass. V—VII.

Grekiska.

Klassen V. Lägre afdeln. 6 tim. — Det viktigaste af Attiska dialektens formlära till Verba *μ* efter *Kühner*. — *Aulins* Läsebok: spridda öfningsstycken till nominer och verb, samt berättelserna 1—5.

Högre afdeln. 5 tim. — Attiska dialektens formlära temligen fullständigt. — *Xenophons* Anabasis: Kap. 1—7 af 1:a Bok.

Kl. VI. Lägre afdeln. 6 tim. — Attiska Formläran fullständigare och det viktigaste af den Episka muntligen. — *Xenophons* Anabasis: kap. 9 och 10 af 1:sta boken, samt hela 2:dra boken. — *Homeri* Odysse: 300 vers 1:sta Rhaps.

Högre afdeln. 6 tim. — Attisk och Episk formlära fullst. — *Xenophons* Anabasis: 3:dje och 4:de Böck. — *Homeri* Odysse: 2:a och 3:e Rhaps.

Kl. VII. Lägre afdeln. 5 tim. — Formlära, Attisk och Episk repeterad. — Syntax till Verbum med Lokutions- och Skriföfningar. — *Xenophons* Anabasis: 5:te och 6:te Böck. — *Homeri* Iliad: 1:a och 2:a Rhaps.

Högre afdeln. 5 tim. — Formlära och Syntax fullständig repeterad. — *Xenophons* Anabasis: 6 Böcker. — *Homeri* Odysse: 3 Rhapsod. — *Homeri* Iliad: 3 Rhapsod. — Dialogen Criton af *Plato*.

Hebreiska.

Klassen VII. Lägre afdeln. 1½ tim. — *Tullbergs* Läsebok de 4 första kap. — *Lindbergs* Grammatik till Verba irregularia.

Högre afdeln. 1½ tim. — *Tullbergs* Läsebok, 1 Mos. B. och Davids Psalmer. — Det viktigaste af Grammatiken efter *Lindberg*

B. Lärarne.

Läroverket har sedan sista årsberättelsen afgafs gjort en känbar förlust, i det att dess dåvarande Gymnastiklärare, Kaptenen och Riddaren *S. Lidman*, efter derom hos H. Domkapitlet framställd begäran, den 2 Juni 1867 frånträdde denna sin befattning. Hr Kapten *Lidman*, hvilken tjenstgjort vid läroverket dels i egenskap af vik. Lektor i främmande lefvande språk från och med Vårterm. 1861 till och med Höstterm. 1863, dels såsom vik. Gymnastiklärare från Vårterm. början 1863 till dess han den 1 Maji samma år tillträdde sistnämnda befattning såsom ordinarie, har derjämte under en kortare tid af H. T. 1865 och hela Vårterm. 1866 skött den genom förra innehafvarens död lediga Ritlärarebefattningen, och då han på dessa olikartade verksamhetsområden städse ådagalagt ett nit, en pligttrohet och förmåga att behandla undervisningen och ungdomen, som förvärfvat honom medlärares aktning och lärjungarnas kärlek, så uppfyller jag endast en kär pligt, då jag här gifver ett offentligt uttryck åt den tacksamhetsförbindelse, hvori Läroverket står till Hr Kapten *Lidman* för dessa års mångsidiga och gagnande verksamhet. Hr Kapten *Lidmans* beredvillighet att tjena Läroverket har icke heller förnekat sig sedan han upphört att såsom ordinarie lärare tillhöra detsamma, ty då ny Gymnastiklärare ej hunnit tillsättas till detta läsårs början, åtog sig Kapten *Lidman* att under tiden upphålla denna tjänst, hvarmed han fortfor till den 1 Nov., då den nyutnämnde Gymnastikläraren, Löjtnanten *R. Bolling*, tillträdde. Att Löjtnant *Bolling* måtte till Läroverkets båtnad och egen tillfredsställelse få verka i sitt viktiga och magtpåliggande kall, är den hjertliga önskan, hvarmed vi helsa honom välkommen ibland oss!

Tjenstlediga hafva varit: Lektorn, Prosten *J. F. Norman*, Lektor *V. Enblom* och Adjunkten *A. Hedenlund*, alla 3 under hela läsåret, för sjukdom, samt under Vårterminen: Adjunkten, Conrektor *D. Olauson* i egenskap af ombud vid Riksdagen. **Förordnade:** till vik. Lektorer: Adjunkten, Fil. Dokt. *C. A. Hwasser* för Prosten *Norman*: Fil. Kand. *J. E. Modin* för Lektor *Enblom*, båda under hela läsåret; till vikar. Adjunkter: Stud. vid Upsala Universitet *C. E. H. Köheritz* för Adj. *Hwasser* i anledning af nyssnäm-

de dennes förordnande, för Adj. *Hedenlund* Stud. vid Upsala Universitet *C. J. Lindstén*, båda under hela läsåret, samt för Con-Rektor *Olauson* under Vårterm. Stud. vid Upsala Univ. *P. A. V. Gullbergson*. En ledig Adjunktsbefattning har uppehållits under Höstterm. af Fil. Doktor *G. H. von Stapelmohr*, under Vårterm. af Stud. vid Upsala Univ. *J. C. A. Pousette*. Såsom extra lärare hafva under hela läsåret tjenstgjort Fil. Dokt. *C. A. B. Molin* och Stud. vid Upsala Univ. *C. A. Öberg*. Såsom biträdande Instruktör vid Gymnastiköfningarna tjenstgjorde under Höstterm. Fouriren vid Westmanlands Regemente Hr *F. W. E. Möller*.

Undervisningen var under Höstterminen på följande sätt fördelad mellan Lärarne:

Undertecknad Rektor: Latin i klass. VII	13	tr	i	veckan.
Lektorn, R. N. O., L. K. V. A., Fil. Doktor <i>E. G. Björling</i> : Matematik i VII och VI ₂ . <i>r.</i> *) . . .	21	„	„	„
Lektorn, Fil. Dokt. <i>J. S. Löfberg</i> : Historia och Geografi i VII och VI ₂ . <i>r.</i>	18	„	„	„
Lektorn, Fil. Dokt. <i>C. H. Johanson</i> : Naturvetenskap i VII (inclusive 2 tr Mekanik), VI ₂ . (utom 3 tr Fysik för real.); Naturalhistoria i VI ₁ . <i>k.</i> , V ₂	23	„	„	„
Lektorn, Fil. Dokt. <i>D. A. Sundén</i> : Svenska i VII, VI <i>k.</i> ; Filosofi i VII; Latin (1 te) i VIII.	15½	„	„	„
Lektorn, Theol. Kand., Fil. Dokt. <i>F. Göhl</i> : Christendom i VII—V; Hebreiska	17	„	„	„
v. Lektorn, Fil. Dokt. <i>C. A. Hwasser</i> : Grekiska i VII—VI	22	„	„	„
v. Lektorn, Fil. Kand. <i>J. E. Modin</i> : Tyska i VI ₂ . och VI ₁ . <i>r.</i> ; Franska i VII; Engelska i VII—VI	22½	„	„	„
Adjunkten, Con-Rektor <i>D. Olauson</i> : Latin i VI och V ₁ . (2 tr)	18	„	„	„
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>H. E. Lyrberg</i> :				

*) 2.=högre, 1.=lägre afdelningen, *k.*=klassiska linien, *r.*=reallinien.

	Christendom i IV—II; Latin i IV ₁ .; morgonbönderna med dithörande bibelförklaring . . .	29	tr	i veckan.
Adjunkten <i>S. H. Rathsman</i> :	Franska i VI—V; Tyska i VI ₁ . <i>k.</i> och V <i>r.</i> ; Kalligrafi IV ₁ . <i>k.</i>	26	”	”
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>F. J. L. Wulff</i> :	Mathematik i VI ₂ . <i>k.</i> , <i>r.</i> (3 tr), VI ₁ ., V ₂ ., V ₁ . <i>k.</i>	30	”	”
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>P. A. Peterson</i> :	Svenska i VI <i>r.</i> , V—III; Tyska i V och IV <i>k.</i>	28	”	”
Adjunkten, Fil. Dokt. <i>G. A. Westholm</i> :	Latin i V ₂ .; Hist. och Geografi i VI ₂ . <i>k.</i> , VI ₁ . och V	29	”	”
Adjunkten, Fil. Kand. <i>K. A. Stigman</i> :	Alla ämnen i I	30	”	”
v. Adjunkten <i>C. E. H. Kökeritz</i> :	Mathematik i IV ₁ .—III samt V ₁ . <i>r.</i> ; Naturalhistoria i V ₁ .—III <i>k.</i> . .	29	”	”
v. Adjunkten <i>C. J. Lindstén</i> :	Alla ämnen i II, utom Christendom, Kalligrafi och Teckning; Hist. och Geografi i IV ₁ . och III	31	”	”
v. Adjunkten, Fil. Dokt. <i>G. H. von Stapelmohr</i> :	Latin i V ₁ .; Fysik och Kemi i VI ₂ . <i>r.</i> , VI ₁ . och V <i>r.</i> ; Engelska i V—III; Zoologi i IV—III <i>r.</i>	28	”	”
extra Läraren, Fil. Dokt. <i>C. A. B. Molin</i> :	Grekiska i V; Franska i IV <i>r.</i> ; Latin i III; Tyska i III <i>k.</i> . .	27	”	”
extra Läraren <i>C. A. Öberg</i> :	Latin, Matematik, Hist. och Geogr., Kalligrafi i IV ₂ .; Tyska och Naturalhistoria i IV—III <i>r.</i>	29	”	”
Musik-Direktören <i>G. Nordvall</i> :	Musik och Sång i alla klasser	11	”	”
Ritläraren <i>N. Tufvesson</i> :	Kalligrafi i II,			

III och IV r.; Teckning i alla klasser 12 tr i veckan.
 Gymnastikläraren, Löjtnant *R. Bolling* (från d. 1 Nov.): Gymnastik- och vapenföring i alla klasser . . . 10 ” ”

Under Vårterminen hafva, såsom förut är nämnt, Stud. *P. A. V. Gullbergson* och *J. C. A. Pousette* tjenstgjort, den förra i stället för Con-Rektor *Olauson*, den senare vid den lediga Adjunktur, som under H. T. förestods af Fil. Dokt. *von Stapelmohr*. Han har dervid med H. H. Efori begifvande varit biträdd af Agronomen Hr *J. W. Broberg*, som bestridt den dithörande undervisningen i Fysik och Kemi, och hos hvilken Läroverket står i stor förbindelse för hans beredvillighet att afhjelpa en annars hotande förlägenhet. I öfrigt hafva såväl läseordningen som fördelningen af undervisningen under båda terminerna varit desamma.

Skriföfningarne hafva under läseåret handhafts:

de *Latinska* af Rektor för VII₂; af Lektor *Sundén* för VII₁; af Con-Rektor *Olauson* (under Vårterm. v. Adjunkten *Gullbergson*) för VI och VI₁; af Adj. *Westholm* för V₂.

de *Svenska* af Lektor *Sundén* för VII₂; af Lektor *Löfberg* för VII₁; af Lektor *Johanson* för VII r. (särsk.); af Lektor *Gihl* för VI₂ k.; af extra Läraren *Molin* för VI₁ k.; af Adjunkten *Peterson* för VI r. och V₂; af vik. Adj. *Kökeritz* för VI₁.

de *Franska* af v. Lektor *Modin* för VII.

de *Tyska* af v. Lektor *Hwasser* för VI₂ och VI₁; af Adj. *Rathsman* för VI₁ och V₂; af extra Läraren *Öberg* för IV.

De särskilda skriföfningarne med de lärjungar, som äro befriade från läsningen af Grekiska språket, hafva handhafts:

de *Latinska* af Rektor, Lektor *Sundén*, Con-Rektor *Olauson*, (under Vårt. v. Adj. *Gullbergson*) v. Adj. *von Stapelmohr* (under Vårt. v. Adj. *Pousette*).

de *Franska* af v. Lektor *Modin* och Adj. *Rathsman*.

Klassföreståndare hafva under läseåret varit: för VII₂ Lektor *Björöling*; för VII₁ Lektor *Johanson*; för VI₂ Lektor *Sundén*; för VI₁ v. Lektor *Hwasser*; för VI r. v. Lek-

tor *Modin*; för V2. Adj. *Rathsman*; för V1. k. Adj. *Wulff*; för V1. r. Adj. *Westholm*; för IV Adj. *Lyrberg* och extra Läraren *Öberg*; för III Adj. *Peterson*; för II vik. Adj. *Lindstén*; för I Adj. *Stigman*. Den särskilda inspektionen öfver lärjungarne har varit fördelad emellan samtliga Lärarne.

C. Lärjungarne.

Antalet utgjorde vid förra årsberättelsens afgifvande	310
Under detta läseår hafva blifvit inskrifne:	
Höstterminen	52
Vårterminen	6
	368
Sedan förra årsberättelsens afgifvande afgångne	45
Sälunda utgör antalet denna dag	323
	368

Af dessa tillhöra 15 första klassen; 35 andra; 53 tredje; 48 fjerde; 49 femte lägre afdelningen, 23 femte högre afdeln.; 27 sjette lägre afdeln.; 29 sjette högre afdeln.; 23 sjunde lägre afdeln.; 20 sjunde högre afdeln. Realisternas antal är 39, hvaraf 10 tillhöra III, 2 IV, 11 V1., 3 V2., 4 VI1., 6 VI2., 1 VII1., 2 VII2. — 17 lärjungar hafva läst Latin utan Grekiska, 10 Hebreiska, 25 Engelska, ehuru tillhörande klassiska linien. Från klassiska till reala linien hafva under läseåret 2:ne lärjungar öfvergått. Genom dödsfall har läroverket förlorat en serdeles hoppgifvande lärjunge, *Erik Bernhard Engström*, tillhörande sjette klassens lägre afdelning, hvilken efter långvarig sjuklighet afled i föräldrahemmet den 9 Oktober 1867. Af de öfrige afgångne hafva 14 efter aflagd Maturitetsexamen afgått till universitetet, 3 till annat läroverk, 2 till teknisk skola, 2 till sjös, 5 till handel och näringar, 10 till andra yrken, 9 utan uppgifvet ändamål.

D. Skollokalen.

I afseende härpå är ingenting anmärkningsvärdt att nu omnämna.

E. Undervisnings-materielen.

För Bibliothekets medel äro inköpta: *Schmid*: Encyclopædie des gesammten Erziehungs- und Unterrichtswesens, h. 49—57; Lunds och Upsala Universitets årsskrifter 1862—67; Kongl. Vetenskaps-Akademiens Handlingar för åren 1862—66; Årsskrift af Kongl. Vets. Societeten i Upsala, 2:ne årg.

Följande gåfvor till Bibliotheket och Samlingarne får jag med tacksamhet omnämna:

Från *H. M. Konungen*: Prof. *R. Keyzers* Efterladte skrifter, Christiania 1865—1867; från *Statistiska Byrån*: Bidrag till Sveriges officiela Statistik; från *Kongl. Svenska Akademien*: Dess för år 1867 preglade minnespenning öfver Dr: *S. Ödman*; från H. H. Biskop *C. E. Fahlerantz'* sterbhus: *C. E. Fahlerantz*, Samlade skrifter, Del. I—VII, Örebro 1863—66, Rom förr och nu, 6 häften, Westerås 1859—61, 2:ne skrifter af *C. Ullman* mot *Strauss*, öfvers. Ups. 1842, *C. J. L. Almqvist* ss. författare m. m. 2:ne häften, Ups. 1845—46, Noachs Ark, Stockholm 1825—26; från *Foreningen till Norske Fortidsmindesmerkens bevaring*: Aarsberetning för 1866, Christiania 1867, Norske Bygninger fra fortiden i tegninger og med text, 17:de heftet, Christiania 1867; från *Westmanlands och Dala Nation* i Upsala: Akademiskt årstryck; från *Universitetet i Christiania*: Études sur les affinités chimiques par *C. M. Guldberg* & *P. Waage*, Christ. 1867, och Märker efter en iistid i omegnen af Hardangerfjorden af *S. A. Seze*, Christiania 1866; från Prosten *J. G. Schultz*: En Samling af 304 äldre och yngre porträtter i kopparstick, af hvilka 150 under glas och ram; från *Westerås Tryckeri-Aktie-Bolag*: 1 ex. af allt årstryck; från Herr Konsistorie-Notarien *J. W. Sjöqvist*: Ett af afl. Lektor *Strangh* gjordt utdrag ur Konsistorii Protocoller m. m.; från Kom. *J. Scharlunds* Sterbhus: *J. A. Osiandri* Theologiæ Casualis, I—IV, Tübingæ 1680, *Osiandri* Kyrkohistoria öfvers. af *E. Schrodero*, 1685; Biblia mit Auslogung des *S. Osiandri*, Lüneburg 1650, från Doktor *A. Svederus*: Samling af mineralier från Kafveltorps grufva i Nya Kopparberget m. fl. ställen; från Handl. *J. F. Bjurström*: ett Althorn.

Från Sällskapet *Karlsbröderna* har genom Hr Fabrikör *A. T. Sundin* blifvit till Lärare-Collegium öfverlemnad den frikostiga gåfvan af 225 Rdr Rmt, "för att i 3:ne præmier, hvarterda à 75 Rdr Rmt, vid Vårterminens slut tilldelas behöfvande, hoppgifvande ynglingar af läroverkets 6:te eller 7:de klass."

Vid den muntliga afgangsexamen, som den 11 och 12 Juni sistl. år anställdes med 14 lärjungar tillhörande 7:de klassens högre afdelning: *Carl Wilh. Fahlcrantz, Carl Johan Fahlcrantz, Per Hj. Bergström, Axel W. Södergren, Carl August Öberg, Carl Henning v. Unge, Robert Christian Theodor Pålman, Johan Arvid Johansson, Johan Oscar Sundberg, Gustaf Wilh. Nyberg, Dan. Adolf Dettl. Heijkensjöld, Oscar Ludvig Östgren, Eric Gustaf Flodin, Per Eric Ramström*, blefvo de samtliga mogne förklarade Säsom Censorer fungerade: Professorn vid Lunds Universitet, Fil. Dokt. *D. M. A. Möller*, och Adjunkten vid Upsala universitet, Fil. Dokt. *J. Th. Hagberg*.

Den skriftliga examen med de 19 lärjungar i sjunde klassens högre afdelning, som i stadgad ordning anmält sig till afgangsexamen under innevarande Vårtermin, egde rum den 24, 25, 27 och 28 nästlidne April. Den muntliga examen, till hvilken desse samtliga blifvit admitterade, kommer att börjas Thorsdagen den 4 instundande Juni.

Årsexamen med läroverkets samtliga klasser kommer att hållas dels *Tisdagen den 2 Juni* kl. 9—12 f. m., 4—6 e. m.; dels *Onsdagen den 3 Juni* kl. 9—11 f. m., hvarefter slutöfning i Sång sker på stora lärosalen. (Uppvisning i Gymnastik egde, i anseende till Gymnastiklärarens nödtvungna bortresa i andra tjänsteärenden, rum den 11 Maj.) Sedan derefter flyttningen klasserna emellan, äfvensom de belöningar och understöd, som blifvit lärjungar tillerkända, offentligen gifvits tillkänna, kommer läsåret att afslutas med Gudstjänst i Domkyrkan, då tecken gifves med stora klockan.

Att läroverkets Eforus, Biskopen, Ledamoten af Kgl. Nordstjerneorden, Högvördigste Hr Doktor *C. O. Björling* måtte tackas med sin närvaro gifva åt ofvannämnda Läroverkets offentliga förrättningar ökad vigt och betydelse, derom anhåller jag härmed värdsammast. Med samma vörd-

samma anhållan vänder jag mig äfven till de män, hvilka H. H. Eforus anmodat att såsom ledare och vittnen vid examen tillstädesvara: Länets Höfding, Commend. af K. N. O. Hr Grefve *Fr. Cronstedt*, Chefen för Kgl. Westmanlands Regemente, Öfversten, Ridd. af K. S. O. och D. D. O. -Hr *J. G. Eketrü*, Sekundchefen för Kgl. Lifregem. Grenadiercorps, Ridd. af K. S. O., Friherre *H. Falkenberg*, Landssekreteraren, Fil. Dokt. Hr *N. C. E. Treffenberg*, Landskamereraren, Ridd. af K. N. O., Herr *C. M. Selling*, Borgmästaren Hr *E. W. Abenius*, Stadsläkaren, Ridd. af K. W. O., Hr Doktor *L. M. Altin*, Lasarettsläkaren, Hr Doktor *J. F. Claréus*, Prosten, Ledam. af K. W. O., Fil. Dokt. Hr *L. E. Boberg*, Brukspatronen, Fil. Dokt. Hr *J. Wahlström*; och skall räkna det för en heder och glädje att vid samma tillfällen få se rätt talrikt närvarande ungdomens Föräldrar, Anhörige och Målsmän, samt öfrige Vetenskapernas och den offentliga undervisningens Gynnare och Vänner.

Westerås den 26 Maj 1868.

Ludvig Mossberg.

II. Lägre Elementarläroverket i Sala.

(Uppgift af Rektor, Fil. Doktor J. G. Westman.)

Först torde här få nämnas, att, sedan uppgifterne för sista årsberättelsen afgifvits, läroverket hade glädjen emot-taga ett besök af dess vördade Ephorus, H. H. Biskopen m. m. Doctor C. O. *Björling*, som mot slutet af dåvarande läsåår, den 28 Maj, täcktes afhöra läsningarne i läroverkets 3:ne klasser.

A. Undervisningen.

Höstterminen började den 30 Augusti och slutade den 19 December: Vårterminen började den 18 Januari och kommer att afslutas den 5 Juni.

Tiden för den dagliga undervisningen har varit kl. 7—9 och 10—12 förmiddagarne, samt 3—5 Måndags-, Tisdags-, Thorsdags- och Fredagseftermiddagar.

Första och andra klassernas lärjungar, med 2 lästim-mar mindre än 3:dje klassens, hafva varit lediga kl. 7—9 Thorsdagar. Fjerdedels-timmen, hvarje morgon, före kl. 7 har blifvit använd till bön och bibelläsning. — Gymnastik-öfningarne hafva försiggått kl. 12— $\frac{1}{2}$ 1 hvarje dag; öfningarne i Ritning och Sång hafva hållits, de förre kl. 2—3 Onsdags- och Lördagseftermiddagar, de sednare kl. 3—4 samma eftermiddagar.

Hemlexor hafva under detta år gifvits endast i 3:dje klassen och der, till någon dag, icke i flera än tvenne läro-ämnen. Den tid, som på detta hemarbete behöft användas, kan beräknas till $1\frac{1}{2}$ timme pr dag.

Beträffande omfånget af undervisningen, får jag hän-visa till här bifogade klasskurser.

B. Lärarne.

Löjtnant F. *Aminoff*, som under tjänste- och nådåret efter förre Sångläraren uppehållit Sånglärarebefattningen på förordnande, tillträdde, såsom ordinarie, samma befattning den 1 Maj innevarande år. Vi helsa Löjtnant *Aminoff* väl-

kommen till lärarebefattningen i en konst, som han med så mycken kärlek omfattar.

Äfven under detta läseår hafva de bägge nedersta klasserna varit sammanslagna vissa timmar med gemensamt meddelad undervisning, äfvensom ämnesläsning för lärarne varit begagnad.

Hvad undervisningsskyldigheten beträffar, så har den varit fördelad på följande sätt:

Rector har undervisat: i Christendom 3 timmar, i Matematik 3, i Svenska 8, i Historia och Geografi 10, — tillsammans 24 timmar hvarje vecka.

Collega *J. G. Arpi*: i Latin 10 timmar, i Christendom 6, i Matematik 8, i Kalligrafi 4, — tillsammans 28 timmar.

Collega, Fil. Dokt. *P. E. Wallstersson*: i Matematik 7 timmar, i Naturvetenskap 5, i Tyska 13, i Engelska 3, — tillsammans 28 timmar.

Skriföfningarne hafva försiggått på lärorummet och rättats af läraren i ämnet.

Sångläraren, Löjtnant *F. Aminoff* har undervisat i Sång 2 timmar i veckan och, såsom t. f. Gymnastiklärare, i Gymnastik 3 timmar.

T. f. Ritlärarinnan, Demoiselle *A. Lindfeldt*: i Ritning 2 timmar.

Collega *Arpi* har varit Klassföreståndare för 1:a klass.

Collega *Wallstersson* - - - - - 2:a ”

Rector - - - - - 3:e ”

C. Lärjungarne.

Under sommarferierna afgingo 14, af hvilka 9 öfvergått till högre Elem.-läroverk; vid Høsttermins början inskrefvos 12, och 1 återkom inom året; antalet var den terminen 45, tills 1 under terminen afgick.

Under vinterferierna afgick 1, och vid Vårtermins början inskrefs 1, och 1 återkom inom året, så att antalet var äfven denna termin 45, tills 1 under terminen afgick.

Lärjungarnes antal i de serskilde klasserna har varit följande:

Under Höstterminen:	Under Vårterminen:
i 1:a klassen: 11.	i 1:a klassen: 10.
i 2:a klassen: 17.	i 2:a klassen: 17.
i 3:e klassen: 17.	i 3:e klassen: 18.
deraf 9 på reallinien.	deraf 9 på reallinien.

D. Skol-lokalen.

Den nya läroverksbyggnaden, ett tvåvåningars stenhus, innehåller, i bottenvåningen, Gymnastiksal och 2:ne Klassrum samt, i öfra våningen, en större Vestibul, Festivitets-sal och 2:ne Klassrum. Detta lärohus blef af H. H. Ephorus, Biskopen m. m. Herr Doctor *C. O. Björling* högtidligen invigdt vid Höstterminens början, den 30 sistl. Augusti.

E. Undervisnings-materielen.

För skolans medel har blifvit inköpt ett Orgel-Harmonium för 300 Rdr Rmt.

Dessutom hafva åtskilliga böcker blifvit inköpta, för att utlånas åt medellöse lärjungar.

Till Bibliotheket har Hr Bokbindaren *J. P. Hedvall* i Sala skänkt 1 ex. *Holmberg*, Nordbon under Hedna tiden samt 1 ex. *Philo Judæus* om Esséerna etc.

Med en frikostighet, som ej nog tacksamt kan erkännas, har Staden bekostat ny, fullständig Gymnastik-attiralj äfvensom nya bord och bänkar i de nya lärosalarne.

Till läroverket har den 14 sistlidne September blifvit öfverlemnadt ett Reglemente för en Stipendii-fond under namn af "1865 års Stipendii-fond", som, till minne af Representationsfrågans lyckliga lösning nyssnämnde år, blifvit bildad dels genom serskilda anslag af Sala Stadsfullmäktige och af Sala Bergslag, till belopp af 300 rdr rmt af hvardera korporationen, dels genom subskription af enskilde, till ett belopp af 523 rdr samma mynt. — Årsräntan af detta sammanbragta belopp, sammanlagdt med första årets besparade ränta, skall utgå, såsom stipendium, "till uppmuntran och understöd för en sedig, flitig, hoppgifvande och mindre bemedlad yngling, hvilken efter fullbordad lärokurs här vid Elem.-läroverket afgår att fortsätta sina studier vid ett högre sådant läroverk".

Fonden förvaltas och förräntas af Drätselkammaren härstädes, och Stipendiaten utnämnes af Stadsfullmäktige, efter förslag med förord af Lärare-Collegium vid härvarande Elementar-läroverk.

För denna frikostiga gåfva får jag, å läroverkets vägnar, hembära de ädle Gifvarne varma och hjertliga tack-sägelsor.

F. Examina.

Hösttermins-examen hölls den 19 December, dervid såsom ledare och vittnen voro närvarande: t. f. Inspector Scholæ Herr Bergshauptmannen och Riddaren Fil. Doct. P. N. Sevén, Herr Borgmästaren J. A. Bovin, Herr Kyrkoherden C. C. Lindborg och Herr Pastor G. E. Borgman.

Offentlig årsexamen är af H. H. Ephorus utsatt att hållas den 5 instundande Juni.

Sala den 7 Maj 1868.

Klasskurser för Elementarläroverket i Sala.

Christendom.

Klassen I. — Biblisk Hist.: Gamla Testamentets, efter Hübner. — Första hufvudstycket af Katekesen. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Klassen II. — Biblisk Hist.: Nya Testamentets. — Andra hufvudstycket af Katekesen. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Klassen III. — Biblisk Hist.: repetition. — 3:dje, 4:de och 5:te hufvudstyck. af Katekesen. — Valda Bibelspråk och Psalmer.

Historia och Geografi.

Klassen I. — Geografi: Sveriges, Norriges och Danmarks politiska efter Palmblads Lärobok.

Klassen II. — Historia: till Vasa-ätten efter Ekelunds mindre sammandrag jemte lämplig Läsebok. — Geografi: Rysslands och Englands politiska.

Klassen III. — Historia: till Frihetstiden jemte lämplig Läsebok. — Geografi: större delen af Europas politiska.

Mathematik.

Klassen I. — Arithmetik: Hela tal. — Öfning i hufvudräkning. — Lincarteckning efter Ekman.

Klassen II. — Arithmetik: Sorträkning. — Öfning i hufvudräkning. — Linearteckning.

Klassen III. — Arithmetik, Sorträkning, Bråk samt enkel Regula-de-tri.

Geometri: Euklides Bok. I, utom bevisen för theoremena.

Real-linien dessutom: sammansatt Regula-de-tri jemte särskilda praktiska öfningar i Arithmetik.

Naturvetenskap.

Klassen I. — Fysisk Geografi: Allmän kännedom om Verldsdelarne samt det viktigaste af Europas fysiska Geografi efter Palmblad.

Klassen II. — Fysisk Geografi: Det allmännaste af Globläran och de främmande Verldsdelarnes fysiska Geografi.

Botanik: Arrhenius, Botanikens första grunder det med gröfre stil tryckta. Insamling af 50 Växtarter.

Klassen III. — Fysiska Geografien afslutad och repeterad.

Botanik: Arrhenius, Botanikens första grunder fullständigt, med begagnande af plancherna i Anderssons och Thedenii Skol-botanik. Insamling af 50 Växtarter.

Real-linien dessutom: det viktigaste af 1:sta, 2:dra, 6:te och 7:de kap. af Agardhs naturkunnighetens första grunder.

Svenska Språket.

Klassen I. — Redogörelse för ordklasserna och Satsdelarne efter 1:sta och 2:dra kap. af J. I. Brodén's lärobok. — Uppläsning af valda stycken ur Hist. Läsebok, med redogörelse för innehållet. — Rättstafningar.

Klassen II. — Brodén's lärobok 1:sta, 2:dra och 3:dje kap. fullständigare. — Det nödvändigaste af afdeln. 1 och 2 i 4:de kap. — Uppläsning af Valda stycken. — Satsöfningar och Skriföfningar.

Klassen III. — Läseöfningar. — Repetition af det lästa i Brodén's lärobok, med fortsatta Satsöfningar. — Skriföfningar.

Tyska.

Klassen I. — Svedboms Elementarkurs, 26 Fabler. — Det viktigaste af formläran efter Stahls lärobok.

Klassen II. — Svedboms Elementarkurs fullständig, samt något af samme författares större läsebok. — Formläran utförligare. — Försök med locutions- och Skriföfningar.

Klassen III. — Svedboms Elementarkurs fullständig och af Läseboken styck. 1—16 med utförligare analyser.

Engelska.

Klassen III. — Uttalsläran efter Olde. Explikation: Öhrländers Lärobok 15 sidor jemte nödig Grammatik.

Latin.

Klassen III. — Läseöfningar efter Rabe, i förening med extemporerade Satsöfningar. Det viktigaste af Formläran och Syntaxen. Cornelius Nep. de första "Fältherrarne".

III. Lägre Elementarläroverket i Arboga.

(Uppgift af Rektor, Fil. Dokt. L. H. Afzelius.)

Undervisningen.

Höstterminen börjades den 29 Augusti och avslutades den 18 December; Vårterminen börjades den 22 Januari och kommer att avslutas den 9 inst. Juni.

Sedan Kongl. Maj:t under föregående året i Näder dels anbefallt tillsättandet af 2:ne af de vid 1865—66 års riksdag vid Arboga läroverk nyinrättade lärarebeställningarna, dels medgifvit, att tjänsterna finge tills vidare genom Vikarier uppehållas, har under innevarande läseår undervisningen varit utsträckt till de läroämnen och lärokurser, som för 5:te klassens lägre afdelning äro föreskrifna.

Läsetimmarna hafva fortfarande varit förlagda till förmiddagarna kl. 8—10 samt kl. 12—3 efterm., och dessutom för klasserna 3—5 till kl. 5—6 Måndags- och Thorsdags-eftermiddagar, med det undantag för 3:dje klassens realister, att dessa på Thorsdagarna slutat kl. 2 och i stället på eftermiddagen läst mellan kl. 4—6. — Öfningarna i Gymnastik hafva egt rum för alla lärjungarna gemensamt hvarje dag en half timme efter morgonlektionernas slut: till Gevärsexercis o. s. v. har för de lärjungar, som deruti öfvats, en half timme Onsdags- och Lördagseftermiddagar varit anslagen. — Öfningarna i Sång och — Instrumentalmusik för dem, som dertill anmält sig — hafva, såsom förr, varit förlagda till Tisdags- och Fredagseftermiddagar, och hafva, allt i enlighet med Nåd. Cirk.-Br. den 19 Juni 1866, lärjungarna för undervisningen i Sång varit delade på 2:ne afdelningar, hvilka haft den gemensamma öfningstimmen på Onsdagseftermiddagarna. — Någon lärare i Teckning har läroverket under detta läseår ej lyckats erhålla.

Hvad det hemarbete beträffar, som blifvit lärjungarne ålagdt, hafva hemlexor för hvarje dag, nemligen i klasserna ofvanom den första, blifvit lärjungarne föresatta, och detta i allmänhet: för 2:dra klass. i 2:ne ämnen, — vissa dagar i veckan blott i ett —, för 3:dje klass. i 2:ne, för 4:de och 5:te klasserna i 3:ne ämnen. Den tid, som hemlexorna i allmänhet anses hafva upptagit, har varit: för 2:dra klass. 1 à 1½ timme dagligen; för 3:dje klass. 1½ à 2 timmar, för 4:de och 5:te klasserna omkring 2 timmar. Den tid lärjungarne behöft använda på sina hemthemata, har flertalet uppgifvit till 2 à 3 timmar i veckan.

Undervisningen har varit mellan lärarne på följande sätt fördelad:

Rektor: Kristendom i kl. V—IV; Latin i kl. V—IV samt i kl. III, 2 timmar; Franska och Tyska i kl. V—IV samt Tyska i kl. III, gemensamt med kl. IV, 1 timme; Engelska i kl. V—IV samt i kl. III, 1 timme; Svenska i kl. V; tillsammans 26 timmar i veckan.

Kollega *L. T. Sundell*: Matematik i kl. V—II; Tyska i kl. III; tillsammans 28 timmar.

Kollega *G. H. von Stapelmohr* (under Hötsterminen Vik. Kollega *J. W. Lewert*): alla ämnen i kl. I utom Välskrifning, 2 tr; Fysik i kl. V; Engelska i kl. III, 2 tr; tillsammans 32 timmar.

Vik. Kollega *S. J. Arosin*: Grekiska i kl. V; Svenska i kl. IV—II; Kristendom, Tyska samt Historia och Geografi i kl. II; Välskrifning i kl. V—IV samt i kl. I, 2 tr; tillsammans 30 timmar.

Vik. Kollega *J. E. E. Åhrling*: Historia och Geografi i kl. V—III; Naturalhistoria i kl. V—II; Kristendom i kl. III; Latin i kl. III, 8 tr; Välskrifning i kl. III—II; tillsammans 32 timmar.

Rektor har rättat 5:te klassens Latinska och Tyska hemthemata; Kollega *Sundell* har handhaft de Svenska skriföfningarna i kl. V—IV äfvensom de Latinska i kl. IV.

Under läsåret hafva följande lärostycken blifvit genomgångna:

Första Klassen.

- Kristendom:** Biblisk Hist., Gamla Testamentets, efter Åkerblom. — Första hufvudstycket af Katekesen och till 1:sta Artikeln på det andra. — Utanläsning af valda psalmer.
- Modersmålet:** Efter Brodén's lärobok, det viktigaste af sats- och formläran t. o. m. svaga Konjugationen, med satsanalys och rättstafningsöfningar. — Uppläsning af valda stycken ur historisk läsebok med redogörelse för innehållet af det lästa.
- Tyska:** Hjorts Grammatik, det viktigaste af formläran till svaga Konjugationen, samt af läseöfningarna "öfningar för första undervisningen".
- Mathematik:** Arithmetik, de 4 räknesätten i hela tal. — Öfning i hufvudräkning. — Linearteckning.
- Naturvetenskap:** Det allmännaste om världsdelarna samt det viktigaste af Europas fysiska Geografi, efter Palmblad.
- Historia och Geografi:** Sveriges, Norges och Danmarks politiska Geografi.

Andra Klassen.

- Kristendom:** Bibl. Hist., Nya Testamentets. — Första och Andra hufvudst. af Katekesen. — Utanläsning af valda psalmer.
- Modersmålet:** Läroboken, kap. 1—3 fullständigare. — Satsanalys och rättstafningsöfningar.
- Tyska:** Formläran, det viktigaste till de intransitiva Verbernas böjning. — Svedboms Elementarkurs, fablerna samt "Kurze Erzählungen".
- Mathematik:** Aritkm., Bråk (vanliga och decimalbråk), samt sorters fördelning och reduktion. — Öfning i hufvudräkning. — Linearteckning.
- Naturvetenskap:** Botanik: Anderssons Inledning till Botaniken, Häft. 1, det viktigaste om växtorganernas yttre former, med ledning af Anderssons botaniska väggtaflor samt några insamlade allmännare vexter. — Fysisk Geografi: Europas, Asiens och Afrikas.
- Historia och Geografi:** Fäderneslandets Historia till Gustaf Wasa, efter Ekelunds "Lärobok för första begynnare". — Europas politiska Geografi t. o. m. Tyskland, efter Palmblad.

Tredje Klassen.

- Kristendom:** Bibl. Hist. repet. — Tredje, fjerde och femte hufvudstyckena af Katekesen samt repet. — Utanläsning af valda psalmer.
- Modersmålet:** Brodén's lärobok, det förut genomgångna noggrannare repet. — Satsanalys. — Rättstafnings- och Interpunk-

tionsöfningar. — Realliniens särskilda timme har utslutande varit använd till skriföfningar.

- Latin:** Rabes lärobok, det viktigaste af formläran, samt afdeln. 1 —2 af läseboken.
- Tyska:** Formläran utförligare. — Svedboms större läsebok, styck. 1—21. — Den ena af Realliniens särskilda timmar har varit använd till skriftliga öfversättningar till modersmålet af valda stycken ur Tyska läseboken.
- Engelska:** Enbloms lärobok, Uttalsläran, Läseboken sidd. 1—19 med undantag af styck. 19, 20. — Grammatik endast muntligt meddelad.
- Mathematik:** Klassiska linien: Arithm. De fyra räknesätten med sorter: repetit. af vanliga och decimalbråk. — Geometri, Euklides Bok 1, proposit. 1—26. — Reallinien: Arithm., detsamma som klass. linien jemte Regula-de-tri (enkel och sammansatt). — Geom., Eukl. Bok 1.
- Naturvetenskap:** Botanik: Anderssons Inledning till Botaniken, Häft. 1, det hufvudsakligaste, med ledning af Anderssons Botaniska väggtaflor och insamlade 50 växtarter. — Zoologi: Sundevals lärobok t. o. m. Glires. — Fys. Geografi: alla verdensdelarnas.
- Historia och Geografi:** Fäderneslandets Historia till Frihetstiden. — Europas politiska Geografi till Spanien.

Fjerde Klassen.

- Kristendom:** Repet. af Katekes och Bibl. Hist. — Katekisation. — Läsning af Luce Evangelium, Kap. 1—14.
- Modersmålet:** Repet. af det förut lästa. — Af Kap. 4 det nödvändigaste. — Rättstafnings- och Interpunktionslära. — Smärre uppsatser, skrifna på lärorummet.
- Latin:** Cornelius Nepos: Miltiades, Themistocles, Aristides, Cimon. — Formläran fullständigare. — Af Casusläran det viktigaste.
- Tyska:** Formläran fullständigare; af Syntaxen det nödvändigaste. — Svedboms större läsebok, styck. 1—36.
- Engelska:** Enbloms lärobok, Läseboken st. 1—30. — Af formläran det viktigaste t. o. m. de oregelb. Verberna.
- Franska:** Oldes lärobok, det viktigaste af formläran till de neutrala Verberna. — Läsebokens 1:sta afdelning, styck. 1—20.
- Mathematik:** Klass. linien: Arithm., enkel och sammansatt Regula-de-tri. — Geometri, Eukl. Bok 1, propos. 27—48, samt Bok. 2. — Reallinien: Arithm., Reg.-de-tri med användning på Intrasseräkning m. m. — Repetition. — Algebra, Björlings (7:de uppl.) till Kap. om negativa kvantiteter. — Geometri, Eukl. Böckerna 2 och 3.
- Naturvetenskap:** Botanik: Anderssons Inledning till Botaniken, Häft. 1. — Insamlade ytterligare 50 växtarter. — Zoologi:

- Klass. linien: Sundevalls lärobok t. o. m. läran om däggdjuren. — Reallinien: till Amphibia. — Fys. Geografi: repetition.
- Historia och Geografi:** Fäderneslandets Historia afslutad. — Europas politiska Geografi afslutad.

Femte Klassen.

- Kristendom:** Katekisation. — Dogmatik, Norbecks, Kap. 1—3 till § 31. — Läsning af Luce Evangelium Kap. 1—14.
- Modersmälet:** Läroboken repeterad. — Skriftliga öfningar i rättstafning och interpunktion. — Läsning af svenska författare. — Smärre uppsatser skrifna på lärorummet.
- Latin:** Cornelius Nepos: Pausanias, Lysander, Alcibiades, Thrasymbulus, samt repet. af det förut lästa. — Form- och Casuslära fullständigare; fortsättning af Syntaxen, det viktigaste. — Ett hemthema hvarje vecka.
- Grekiska:** Kühners Grammatik, det viktigaste af Åttiska dialektens formlära till Verba på *μ.* — Explikation af läseöfningsstyck. 1—20.
- Tyska:** Formläran repet.; Syntax, fullständigare. — Läseboken styck. 31—60. — För realisterna ett hemthema hvarje vecka.
- Engelska:** Grammatik fullständigare. — Läsebokens 1:sta afdelning afslutad.
- Franska:** Formläran t. o. m. de oregelbundna Verberna. — Läsebokens 1:sta afdeln. styck. 1—50.
- Mathematik:** Klass. linien: Arithm., Regula-de-tri, Intresseräkning m. m. med olika framsteg. — Algebra, till Kap. om negativa kvantiteter. — Geom., Eukl., Bok 3. — Reallinien: Arithm., Intresse-, Rabatt-, Bolags- och Kedjeräkning. — Algebra, om negativa kvantiteter och equationer af 1:a Grad. med en obekant, jemte problemen i läroboken, sidd. 67—72, och i Björklings problemsamling probl. 1—33. — Geometri, Eukl. B. 3—4, samt repet. af B. 1—2.
- Naturvetenskap:** Botanik: Anderssons Inledning till Botaniken, Häft. 1 repet., Häft. 2 "Kronblomstriga" och "Fästblomstriga". — Insamlade ytterligare 75 växtarter. — Zoologi: läroboken till Amphibia. — Fysik: Floderi lärobok, Inledningen och Geostatiken jemte problemer.
- Historia och Geografi:** Fäderneslandets Historia repeterad. — Europas Geografi repet. — Gamla tidens Historia efter Eke-lund till 3:dje perioden.

Lärarne.

Till den nya Kollegabefattning, som mot slutet af förra läseåret förklarades till ansökning ledig, utnämndes under

sistl. November Vik. Adjunkten vid H. Elementarläroverket i Westerås, Fil. Dokt. *C. H. von Stapelmohr*, och erhöll han fullmakt å sysslan den 14 Dec. 1867. — Kort efter förra läsårets slut förlorade Läroverket en af sina ord. lärare, i det Kollegan Fil. Kand. *O. Ohlsson* begärde och erhöll afsked från sin befattning vid Läroverket, hvilken han under 3:ne år innehåft. Sedan Kongl. Maj:t i Näder medgifvit, att ytterligare en af de vid 1865—66 års riksdag nyinrättade läraretjensterna finge tillsättas, äro således för närvarande 2:ne kollegater till ansökning lediga. — Utom de Ordinarie lärarne — undertecknad Rektor, Kollegerna *L. T. Sundell* och Fil. Dokt. *G. H. von Stapelmohr*, samt Gymnastikläraren, Majoren, *R. S. O., C. B. T. Wolffram* och Sångläraren, Musikdirektören *J. G. Wahlström* — hafva såsom Vik. Kolleger tjänstgjort: under hela läsåret Studeranden *S. J. Arosin* och Fil. Kandidaten *J. E. E. Åhrling*, under Høstterminen Studeranden *J. W. Lewert*. — Såsom biträdande Gymnastiklärare och Instruktör i Exercis har Furiren vid K. Westmanlands Regemente *E. M. Eklund* fortfarande varit anställd.

Rektor har varit klassföreståndare för 5:te klassen, Kollega *Sundell* för 4:de, Vik. Koll. *Åhrling* för 3:dje, Vik. Kollega *Arosin* för 2:dra, samt Kollega *Stapelmohr* och Vik. Kollega *Lewert* för 1:sta klassen.

Lärjungarne.

Vid förra redogörelsens afgifvande var lärjungarnes antal 90. Af dessa afgingo vid och efter läsårets slut 8, deraf 2 till H. Elementarläroverket i Örebro, den ene till öfre, den andre till nedre 5:te klass, 1 till anställning vid jernvägarne, 2 i handel, 1 till anställning på länsmanskontor, 2 utan uppgifven afsigt. — Høstterminen inskrefvos 18 lärjungar, 1 i 2:dra och 17 i 1:sta klass., och var alltså antalet under Høstterminen 100, af hvilka efter terminens slut afgingo 3:ne, alla till landtbruksyrket. — Vid Vårterminens början inskrefvos 5 lärjungar, alla i 1:sta klass.; hvadan antalet för närvarande utgör 102, deraf 11 i 5:te klass., 18 i 4:de, 24 i 3:dje, 25 i 2:dra och 24 i 1:sta klassen. Af 5:te klassens lärjungar hafva 6 läst Latin och Grekiska; af 4:de klassens lärjungar hafva — sedan en vid läsårets bör-

jan öfvergått från klassiska linien till reala --- 8 samt af 3:e klassens lärjungar 7 läst Latin.

Skol-lokalen.

Intet att omnämna.

Undervisnings-materielen.

Under läsårets lopp hafva, utom annat, mindre dyrbart, blifvit anskaffade: 6 stycken större lampor till belysning af Gymnastiksalen; bord, stolar o. s. v. till ett läsrum i nedra våningen, samt 2:ne skåp till förvaring af läroverkets böcker och öfriga ännu obetydliga samlingar.

För Läroverkets egna medel hafva blifvit inköpta: *Fristedt*, Sveriges Pharm. Växter, Fasc. 6; *Kraus*, das Thierreich in Bildern samt *Melins* Föreläsningar öfver Jesu lefverne m. m. — Från Consistorium har Läroverket fått emottaga: Bidrag till Sveriges officiella Statistik, 2 häften, samt en samling af Läroverkens årsberättelser.

Följande gåfvor får jag dessutom med tacksamhet omnämna:

18 st. utmärkt vackra gevär, beställda från Husqvarna, skänkta af Hrr Brukspatronerna *C. H. Wedberg* och *C. Stenberg*, Handl. *J. O. Rosendal*, Possessionaten *A. Andersson* på Ålsänge och v. Häradsh. *Th. Elfstedt*, samt en myntsamling, af silfver- och kopparmynt, skänkt af Hr K. Sekreteraren *O. von Gerten* och innehållande bland annat 12 st. minnespenningar, deribland 5 större af silfver.

Examina.

Höstterminens Examen hölls den 18 December, dervid såsom ledare och vitnen vore närvarande: Inspektor *Scholæ*, Herr Kontraktsprosten Fil. Dokt. *H. J. Robson*; Herr Stadsläkaren Med. Dokt. *W. Bergmanson*; Herr v. Häradsh. Fil. Dokt. *Th. Elfstedt*; Herr Stads-Kirurgen och Bataljonsläkaren Med. Dokt. *N. A. Sparrman* samt Ordföranden bland stadsfullmäktige Herr Brukspatronen *C. Stenberg*. Den offentliga Årsexamen är af H. H. Ephorus utsatt att hållas den 9 inst. Juni.

Arboga den 11 Maj 1868.

IV. Stadspedagogien i Köping.

(Uppgift af Rektor, Fil. Dokt. M. Barkén.)

A. Undervisningen.

Höstterminen, som börjades den 27 Augusti, afslutades den 16 December. Vårterminen börjades den 24 Januari och kommer att afslutas den 6 inst. Juni.

Indelningen af den dagliga undervisningstiden har, under större delen af läsåret, eller sedan medlet af Hösttermin, då den nya Gymnastiklokalen blef i ordning, varit kl. 7—9; 10—12 och 1—2. Under fyra dagar i veckan har ungdomen sedan haft Gymnastiköfning kl. 12—1 och de begge andra dagarna öfvats i sång. Sångläraren har äfven detta år uti Violinspelning lemnat undervisning åt dem, som det önskat, och i förberedande öfningar för florett- och bajonettfäktning hafva de äldre lärjungarne af Gymnastikläraren varit handledde.

Första klassens lärokurser hafva i de flesta ämnen varit desamma som i gällande Skolstadga för denna afdelning finnas föreskrifna. I Rektorsklassen har äfven under detta år, likasom under alla föregående, lärjungarnes ålder och framsteg varit mycket olika, hvadan undervisningen för de äldste måst utsträckas till ungefärlig motsvarighet af de för fjerde och femte klasserna föreskrifna kurser. Sex lärjungar hafva njutit undervisning i Engelska och fyra på särskild tid i Latinska språket.

Läroböckerna äro fortfarande hufvudsakligen desamma som vid Läroverket i Westerås.

B. Lärarne.

De ordinarie lärarne hafva hela läsåret oafbrutet undervisat hvar och en inom sin klass, endast med det undantag att kollega Bellander 3 timmar i veckan undervisat lärjungar i Rektorsklassen uti Engelska språket, under hvilken tid Rektor haft tillsyn öfver lärjungarnes skriföfningar inom kollegaklassen. Öfningarna i Sång hafva varit ledda af ordin. Sångläraren *F. A. Hyckerström* och de i Gymnastik af Underlöjtnanten vid K. Nerikes Regemente *R.*

Schenström, hvilken härtill haft förordnande båda läseterminerna.

C. Lärjungarne.

Vid förra läsårets slut utgjorde antalet	42.
Vid Höstterminens början inskrefvos.	7.
” Vårterminens ” ”	9. 16. 58.
Deremot afgingo vid Höstterminens början	11.
” ” ” Vårterminens d:o	3. 14.
Antalet under Vårterminen i Rektorsklassen	20.
” ” ” Kollegaklassen	24. 44. 58.

Bland de afgångne har 1, *A. G. Carlstén* nyss uppflyttad i Rektorsklassen, kort efter Höstterminens början af döden borttryckts; 5 hafva öfvergått med erhållna betyg till högre Läroverk, hvarest 2 intogos i femte klassen, 1 i fjerde, 1 i tredje och 1 i andra; 1 afgick till Skollärareseminarium; de öfrige till handel, landtbruk eller andra näringar.

D. Skollokalen.

Den i sista årsberättelsen omförmälda, då nyss började, Gymnastikbyggnaden blef i öfverensstämmelse med kontraktet i höstas till sitt inre så färdig, att gymnastiköfningarna kunnat hållas derstädes alltsedan 1 November, och pågår nu husets yttre afputsning, som skall vara fullbordad och hela byggnaden afsynad inom den 1 inst. Juli. Byggnaden, som är uppförd af tegel på en hög och fri plats, enligt ritning af Herr Ingeniör *C. R. Wedelin*, har af Herr Byggnästaren *A. Th. Wallenius* blifvit verkställd för ett pris af Rdr 8,000 i ett för allt. Den innehåller utom förstuga med kapprum och deröfver anbragt läktare en Gymnastiksal, 66,5 fot lång, 32 fot bred och 17 fot hög invändigt, som uppvärmes af två större jernkaminer. Jag fullgör endast en angenäm pligt, då jag härmed till Herrar *Wallenius* och *Wedelin* frambär skolans varma tacksamhet för det lika vackra, som, hvad det vill synas, omsorgsfullt utförda byggnadsarbetet, hvartill en ökad anledning ligger uti det jemförelsevis billiga priset, som gjort för staden möjligt att utan känbara uppoffringar bereda ungdomen en så rymlig och inbjudande fristad vid dess nyttiga öfningar. Pla-

neringen af marken utomkring huset har under våren be-
drifvits med all ifver; så att den nu snart är fullbordad,
hvarefter platsen lemnar mer än tillräckligt utrymme för
ungdomens alla öfningar i det fria. Appareljen, hvars fasta
del är uppställd uti salens ena ända, har blifvit bekostad
dels af skolans egna tillgångar dels af bidrag från annan
fond och innehåller allt, som ansetts till en början vara
behöfligt.

F. Undervisnings-materielen.

För Skolans egna medel hafva under året inköpts fort-
sättning af *Åkerlunds* "Svenska Foglar", åtskilliga kartor och
läseböcker samt isynnerhet en betydlig del af den ofvan om-
förmälda Gymnastik-appareljen.

Såsom gåfva har Skolan fått emottaga åtskilliga Läro-
verks-Årsberättelser.

F. Examina.

Höstterminens examen hölls den 19 December under
ledning af Skolans Inspektor, Prosten, L. N. O. Th. Dok-
tor Herr *O. R. Bellander* och Borgmästaren R. W. O. Herr
O. Schenström. Denna termins offentliga examen är utsatt
att hållas den 6 Juni.

Köping den 9 Maj 1868.

V. Stadspedagogien i Nora.

(Uppgift af Rektor E. Brandberg.)

Undervisningen.

Höst-terminen, som tog sin början den 28 Augusti, af-
slutades den 17 December. Vår-terminen började den 23
Jan. och kommer att avslutas d. 8 Juni.

Höst-terminens lärotimmar hafva *fem* dagar i veckan va-
rit förlagda på f. m. kl. $\frac{1}{2}$ 7—9 och $\frac{1}{2}$ 11—1, och *en* dag
kl. $\frac{1}{2}$ 7—9 och $\frac{1}{2}$ 11—12, samt dessutom 4 dagar i veckan
på e. m. kl. $\frac{1}{2}$ 4— $\frac{1}{2}$ 5. Vårterminen åter har fördelningen
af lärotimmarne varit sådan, att läsningen *alla* dagar i vec-

kan fortgått fr. $\frac{1}{2}$ 7—9 och $\frac{1}{2}$ 11—1 f. m., samt endast tre dagar fr. kl. $\frac{1}{2}$ 4— $\frac{1}{2}$ 5 e. m. Dock har under den kallaste årstiden häruti gjorts den förändring, att morgonens lärotimmar då framflyttats $\frac{1}{2}$ timme. — Undervisning i Sång meddelades under höstterminen Tisdagar kl. 3—4 e. m. och Lördagar kl. 12—1 f. m.; men under vårterminen har, emedan den nyutnämnde läraren ej behagat infinna sig vid läroverket, all sång-undervisning varit inställd. I Gymnastik har hela läsåret undervisning meddelats hvarje dag i veckan straxt efter förmiddags-lektionernas slut kl. 1— $\frac{1}{2}$ 2.

Äfven under detta läsåret hafva hufvudsakligen samma läroböcker begagnats, som i Örebro Elementarläroverks fyra nedersta klasser. Likaså hafva de genomgångna lärokurserna för den *nedra* klassen ungefärligen motsvarat 1:a och 2:a, och för den *öfra* 3:e och 4:e klassernas kurser på både reala och klassiska linien vid ofvannämnde högre Elementarläroverk. Lärarne hafva på så sätt sinsemellan fördelat de särskilda läroämnena, att Rektor undervisat i Kristendom 8 timmar, i Historia 3, Geografi 8, i Kalligrafi 4, i Tyska (öfra klassen) 4, i Engelska 3 och i Latin 3, tillsammans 30 timmar; Kollegan i Naturvetenskap 4, i Svenska språket 9, i Matematik 12 och i Tyska (nedra klassen) 5 tim., summa 30 timmar. Ingen lärjunge har anmält sig till erhållande af undervisning i franska språket.

Ledningen af skriftliga uppsatser för rättskrifning och behandling af lättare ämnen på modersmålet har öfverlåtit åt kollegan, som i stället befriats från den af Rektor ensam öfvertagna ledningen af morgonbönderna och dermed åtföljande bibelförklaringar.

Lärarne.

Under Hösttermin har Underlöjtn. vid Kongl. Uplands Reg:te *A. G. Andersson*, och under större delen af Vårtermin Kollegan vid Läroverket, *P. R. Billmanson*, på förordnande uppehållit Gymnastiklärare-tjensten. — Sedan Dir. *A. G. Rosenberg* vid Höstterminens slut begärt och erhållit afsked från Sångläraretjensten, har i början af Vårterminen Eleven vid Musikaliska Akademien, *E. J. Andersson*, blifvit till den lediga tjensten utnämnd; men har Hr *A.* af okänd anledning ännu icke infunnit sig till tjenstgöring. —

Rektor har varit Föreståndare för öfra, och Kollegan för nedra klassen.

Lärjungarne.

Vid afslutningen af förlidet års Vårtermin utgjorde deras antal 35, af hvilka före innevarande läseårs början 10 lemnade Läroverket. Bland dessa afgingo 2 till h. Elem.-Läroverket i Örebro (5:te klassen), 2 till Tekniska Skolan derstädes och de öfrige 6 till näringarne och Bergsbruksyrket. Under Hösttermin inskrefvos 8, hvadan antalet då utgjorde 33. Sedan före Vårterminens början 3 afgått och under densamma ingen inskrifvits, är antalet f. n. 30, nämligen 8 i öfra och 22 i nedra klassen.

Skol-lokalen.

Den i ett föregående program omnämnda planen, att för Pedagogien uppföra ett nytt Skolhus, har tyvärr uppgifvits, sedan det ansetts möjligt att genom ändamålsenliga förändringar i det nuvarande Skolhuset bereda Läroverket lämpliga rum för undervisningen. Sedan därför genom ömsesidig öfverenskommelse Rektor gått in på att af Staden årligen för sin återstående tjänstetid vid läroverket erhålla ett bestämdt penningebelopp, mot det att Staden fritt får disponera hans förra embetslokal i Skolhuset, har den 1 Okt. förlidet år Skollokalen blifvit flyttad en trappa upp i dessa Rektors förra rum, hvarigenom å ena sidan Läroverket erhållit en något varmare Lokal, och å andra sidan Staden i den gamla Skol-lokalen förvärfvat sig ett behöfligt utrymme för sin småbarns- och slöjdskola. Vi hafva äfven förhoppning om att under instundande sommar få denna nya Lokal, som i sitt nuvarande skick både är delvis för liten och mörk och äfven lider af fukt, så omändrad, att under kommande läseår Läroverket skall kunna fagna sig åt skolrum, som både i afseende på utrymme, ljus och värme motsvara alla billiga fordringar.

Det nya Gymnastikhuset af sten, hvartill grunden lades under förra Vårtermin, har under förliden sommar blifvit färdigbygdt så, att nu endast inredning och afputsning återstå.

Undervisnings-materielen.

För Pedagogiens medel hafva, utom behöfliga läroböcker och kartor till utlåning åt meddellösa lärjungar, blifvit inköpta: Ett herbarium och 2:ne satser geometriska figurer. Genom Konsistorii-expeditionen har Skolan erhållit 21 exemplar af Läroverkens programmer.

Examina.

Hösttermins-examen hölls d. 17 Dec., dervid såsom ledare och vittnen voro närvarande: Läroverkets Inspektor, Kontraktspresten *O. Bohm*, Borgmästaren *C. J. Wätz* och Provincial-läkaren, Lifmedikus *L. Engström*. Dagen för Vårtermins-examen är bestämd till d. 8 Juni.

Nora i Maj 1868.

VI. Stadspedagogien i Linde.

(Uppgift af Rektor, Fil. Dokt. *E. J. Tägtström*.)

A. Undervisningen.

Höstterminen tog sin början den 30 Aug. och slutade den 13 December. Vårterminen öppnades den 20 Januari och är af Inspektor föreslagen att avslutas den 12:te Juni. Undervisningstiden har, liksom förhållandet varit under de föregående åren, varit förlagd både på för- och eftermiddagar, så att läsningarne efter förrättad morgonbön och bibel-läsning begynt kl. 7½ och fortgått till kl. 9, sedan från kl. 10—12 (Onsdagar och Lördagar till kl. 12½), samt Måndags-, Tisdags-, Thorsdags-, och Fredagseftermiddagarne från kl. 3—5. Under den mörkare årstiden har likväl tiden för undervisningens begynnande framflyttats en half timma på förmiddagarne och en timma på eftermiddagarne.

Läroböckerna äro hufvudsakligen desamma som i h. Elementarläroverkets i Örebro nedre klasser. Af vid Skolan under Vårterminen närvarande 37 lärjungar läsa 2 Latin, tio Tyska och 14 Engelska. Undervisning i Gymnastik och Exercis bestrides fortfarande på Stadens bekostnad

af Veterinär-läkaren Herr *J. A. Åkerman*.

B. Lärarne.

Undertecknad är fortfarande Pedagogiens ende lärare.

C. Lärjungarnes

antal utgjorde vid förra läsårets slut 32, hvaraf vid terminens slut 1 dog, under sommarferierna 8 afgingo till näringarna, samt vid höstens början 1 aflade inträdesexamen till Tekniska Skolan i Örebro. Vid Höstterminens början inskrefvos 9, så att antalet för denna termin utgjorde 31. Sedan under Vårterminen 4 blifvit inskrifne och 2:ne efter en termins frånvaro återkommit till Skolan, utgör för närvarande lärjungarnes antal 37.

D. Skol-Lokalen

oförändrad.

E. Undervisnings-Materielen

har under året blifvit tillökad genom inköp af *Anderssons* Botaniska väggtafflor, 10 st. Exercisgevär samt 2:ne st. nya bord och 4 st. bänkar.

F. Examina.

Hösttermins-Examen hölls i närvaro af Contr.-Prosten, L. L. O., *C. D. Arosenius* d. 31 Dec.; tiden för Vårtermins-Examen är af Inspektor föreslagen till den 12:te Juni.

Lindesberg den 9 Maj 1868.